Eruditissimi Domini Joannis Maldonati Hispani sacrae Theolo: Doctoris Societatis [illegible] disputatio de daemonum distinctione et de praestigiis hoc est de potestate actione et fallacia eorundem

Lutetiae Parisiorum in Collegio Claromontano habita :- 1572.

Praefatio

Cum hoc anno de Angelis bonis et malis theologorum more disputarem, eam partem quae est de distinctione, potestate et actione daemonum malorum multis de causis in diem festum reservavi. Primum quod animadverterem haec tempora moresque omnium postulare ut eas res uberius et diligentius et alia prorsus ratione tractarem quam in scholis a subtilioribus theologis tractari solet, quod videbam eo tempore quod aliis rebus designatum est fieri non posse. Deinde quod res ipsa videbatur una quidem ex parte tenuior quam ut gravioris Theologiae auditores expleri possent, alia vero ex parte utilis ad corrigendos mores necessaria, ut non eam Theologis modo qui longo quidem tempore multoque studio tum haurire possent tandem aliquid ex libris, sed iis etiam qui in aliis versantur disciplinis omnique omnino populo (si gallicus sermo mihi suppeditaret) tradi oporteret. Accessit huc quod nemo fortasse unum suspicatur, quodque verum est fateor. Quod cum rem de qua dicere institui animo praeviderem, eo difficiliorem fore mihi judicabam quo facilior auditoribus exiliorque videbatur. Nam in aliis quidem rebus quae gravissimae vulgo atque obscurissimae putantur videbam multos me quos sequerer habere duces. In hac q[uam] viam quam mihi proponebam ingressus, perspiciebam penitus neminem. Nam etsi de daemonibus malis scripserunt quidam, tum neque

scripserunt

scripserunt via atque ratione nec ea plerumque scripserunt quae aut refellenda mihi sunt necessario, quia perniciosa sunt moribus aut silenda, quia subtilissima, aut augenda, quia perpauca, aut inventis de integro rationibus quia incerta primi auctores reliquerunt. Itaque cum viderem omnia pene mihi excogitanda quaedam ex obscurissimis libris eruenda cuncta vero ad rationem artemque revocanda, tantum mihi laboris in re omnium minutissima sumendum esse ominabar, quantum si quotidie docerem minime fieri posset: Audistis rationem consilii mei. audite nunc rationem dicendi quam sum secuturus non eandem quam quotidianis scholis tenere soleo. Nam illic quidem graece de aliis rebus et auctoribus, aliud disputo magis accommodate docere et ad eas quae in ecclesia de religione et ad eas quae in scholis de rebus aliis suscipiuntur, concertationes pugnasque consueui de moribus et si attingo aliquid obiter aliquando curam hanc omnem popularibus concionatoribus relinquo: hic vero ubi de rebus novis agere novi mores cogunt et auditores docendi sunt non illi solum scholasticis concertationibus exercitati, sed illi et rudiores ex omni ordine quorum interest si modo latine noverint. Ita mihi moderandam esse disputationem sentio ut nec tam subtiliter, quam in scholis Theol. nec tam populariter quam in suggestu ecclesiastici concionatores agere solent. Dicam illic ubi Theologos instituo et plus temporis mihi suppetere soleo, ea de quibus ago non explicare tantum atque dissolvere sed disputare et breviter et anguste: hic ubi non tam Theologis praecepta quam remedia morum tradam et ubi minus est temporis temperabo orationem meam, sic ut qui volent excipere cito aliquid excipiant. Nihil autem separato tempore dictabo forte animo aequo atque patienti et venite non ad curiositates contra quas hoc maxime loco disputamus sed ad utilitatem quam cum ubique tum hic praesertim quaerimus comparandi. Res de qua agere aggredior una fortasse omnium quae hoc tempore tractari possunt maxime necessaria. Nam ut Gabaonitae audita olim Hierichuntis et Haiae celeberrimarum urbium expugnatione dolosis ut vitam conservarent Josue Hebraeorum duci se dediderunt, ita Athei totam pacem ut ipsi dicunt sibi ip. procurantur nihil soliciti de religione ad eam partem se semper adiungunt quae bello vicerit. Philosophi vero pugnatores sunt neque nisi singulari ratione victi dedunt. Quemadmodum Cananei, Amorrhei, Ethei, Hieresei, Hevei, Iebusei non ante in

Josue

Josue postem venire voluerunt quam cum armis et viribus debellati, septem
n. illis gentibus per hoc omnes septem quas vocant liberalibus artibus instructas
significatas fuisse arbitror. Nam sicut cum terrarum partem quam deus promi-
serat Hebraeis cum veri possessores venirent, a septem illis gentibus habitari
voluit, ne Hebraei quos Josue ducturus erat incultam et sterilem regionem
reperirent, ita prorsus philosophi mihi videntur antequam Jesus alter Nave fi-
lius veros Abrahae filios Christianos in eam possessionem induceret de
qua illi praedixerat, Dabo tibi gentem haereditatem et possessionem tuam termi-
nos terrae. Totum terrarum orbem divino quodam permissu tenuisse ut animos
hominum ad excipiendum semen religionis rudiori quadam cultura praepararent.
Itaque prudentissime Alexander Clemens dicit φιλοσοφία ἐπαιδαγώγει
τὸ ἑλληνικὸν ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους εἰς Χριστόν. Judaei finitimi reli-
gionis nostrae et eiusdem quodammodo provinciae non eiusdem civitatis hostes
esse videntur Sanballat, Tobias, Arabes, Ammonitae, Azotii ipsi, ut
Nehemias narrat, olim fuerunt. Nam quidem illi alia manu Hierosolymita-
nos muros aedificabant, alia eos quos dixi hostes repellebant. Sic nos altero
testamento quasi manu quadam aedificamus Ecclesiam, altero Judaeorum impetus
propulsamus. Haeretici cum eadem Ecclesia quasi in eadem nobiscum civitate
ac in eadem pene domo nati educatique sunt tanto sunt periculosiores externis
quanto bellis externis civilia ac domestica bella peiora sunt. Apostoli itaque
duo Paulus et Joannes maiori studio et diligentia tam haereticos quam externos
religionis hostes fugiendos esse docuerunt eadem prorsus mente atque sententia.
Tale haereticorum contra nos bellum quale Absolonis contra Davidem et
Hieroboami contra Roboam fuit qui primus altare contra altare aedificavit
et quod proprium haereticorum est integram religionem divisit. Magna profecto
sunt et formidanda et formidanda hae quatuor hominum genera, de quibus dixi
quibuscumque Theologi detestari solent: sed homines sunt caro et sanguis, ut
scriptura vocat, vel ab ecclesiasticis doctoribus ad veram religionem traducuntur
vel a Christianorum regibus suppliciis coercentur, vel sola aliqua longinquitate
temporum abolentur, vel illis ipsis bellis quibus Ecclesiam vexare solent
extinguuntur, vel multis ipsorum inter ipsos dissidiis paulatim conteruntur.
Sed ut maximum discrimen factum hominis ab hominibus vidi vitarique possunt, hoc vero
adversariorum genus de quo constitutum est nobis dicere, etsi est a Theologia
penitus praetermissum, aut minore certe cura paucioribus verbis explicatum

Longe

Longe tamen potentius est et terribilius. Jam n. non est nobis colluctatio adversus
carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tene-
brarum harum contra spiritualia nequitiae in coelestibus. Illi natione terreni, isti caelestes.
Illi numero non ita multi, isti multitudine innumerabiles. illi quotidie moriuntur
Isti mori non queunt. Illi viribus imbecilles, isti tam validi ut scriptura
testatur, nullam in terris esse potentiam quae cum eorum potestate possit comparari. Illi
sunt plerumque rudes et imperiti. Isti ex ingenii subtilitate et usu longissimi temporis
omnes pugnandi fallendique artes non solum apprime callent, sed easdem ipsi etiam inve-
nerunt, docuerunt, ac passim propagarunt. Illi extrinsecus tantum nobis bella
movent. Isti in intimis animi nostri sensibus faciunt ista bellorum semina etc. Ut omnia uno
verbo dicam, illi homines, isti daemones mali sunt. Isti inquam mali daemones, nam
nobis salutem quam suam ipsi perdiderunt invidentes cum semper suam in genus huma-
num crudelitatem exercerent, tum certis seculorum praesertim intervallis animadver-
terent. Licet hoc vero tempore multo maxime quo tempore quasi advenienti supre-
mo die, qua solutum esse Luciferum in Apocalypsi Div. Joan. ante nuntiavimus.
Omnes alii daemones videntur ex intimis terrae cavernis in certamen aciemque
prodiisse: Cuius rei cum apud me rationem exquiro eam hanc video invenio exi-
guitatem et depravationem fidei, fides n. una est omnium maxime qua omnium daemo-
num consilia omnia studia et conatus suos infringuntur. Nec n. temere D. Paulus
nullam fere de aliis virtutibus mentionem faciens solo nos scuto fidei armari
voluit, in quo possemus omnia tela nequissimi ignea extinguere. Itaque si memo-
riam omnium seculorum seriem repetamus, reperiemus quibus temporibus minus verae
fidei soliditatisque fuit, iis temporibus plus homicidii in homines potentiam a Deo opt.
max. concessam fuisse daemonibus ante Christi in terras adventum. Ubique gen-
tium maior daemonum et hominum multitudo erat et ubique in simulachris loquebantur
ubique apparebant. ubique se a miseris hominibus coli deorum loco faciebant, post
adventum vero Christi in his locis in quibus nondum vera fides penetraverat: aut
ubi vel variis erroribus depravata vel perdita extinctaque fuerant patrum
nostra quoque memoria familiariter daemones cum hominibus colloquebantur, quod et
ex aliis Indicis historiis et ex his quibus ego plus tribuo, nostrorum collegarum
qui illic degunt de illarum gentium moribus scriptis litteris cognoscere potu-
istis. Cum vero haeresis fidem tollat observatum a doctissimis viris est aut
haereseon auctores et sectatores ipsos magos fuisse aut haeresibus semper artes
magicas successisse. Simon haereticorum fere primus tam his artibus valuit
ut inde magi cognomen invenerit. Menandrum quoque familiarem daemonem habuisse
Eusebius auctor gravissimus affirmat lib. 3. hist. cap. 26. Idemque Marco
Valentino, de Prisciliano et Carpocrate, Irenaeus de Hermogene etc. dicit:

Philargario

2ª exergario, nonnulli scribunt, ut Hiero. in Epist. ad Thesiphont. contra
Pelagianos, et Sulpitius Severus lib. 2. histo. Nostrae tradunt historiae
postquam Divi Adriani in hispania fuerunt commorati saepe daemones spiritus
accidentes fuisse visos post illa vero Saracenorum impurissimam colluviem in
tum incrementi, magicas artes acceperant ut cum incredibilis esset omnium literarum
ignoratio, sola pene magia in scholis publicis traderetur, visuntur hodie Salma-
tiae Gymnasii magicarum artium vestigia quod ante annos videlicet 80. Ferdi-
nandus quintus occlusit, Husitarum in Germania et Bohemia teterrimam haeresim
tanta daemonum potestas consequuta est ut plus negotii maleficae Germaniae
facesserent quam haeretici. huius rei Jacobus Sprengerus homo et Germanus
et temporis eiusdem locupletissimus testis est qui librum de ea re integrum
scripsit. Recedam prorsus ad Galliam nemo nescit in Apeninis montibus usque ad
hodiernum diem quot mulieres sunt tot esse maleficas, nempe quod Valdenses
haeretici usque ad patrum dies illic latuerint notum quisquam Calvinistarum
quomodo dicturus sum graviter ferat quibus equidem salutis auctor esse malim quam
offensor, Ego quidem credibile sit Christianissimo istas colluviones daemonum quibus nunc
agitamur ex eodem Gebennae lacu vel ad nos manavit, haeresis manavisse. Ge-
nevam primum eam civitatem captam fuisse a daemonibus turbari compertum est,
quorum crescentem in illis magiae magisque multitudinem cum eius fortassis angustia
capere non possent factum esse arbitror ut in nostras quoque civitates effunderentur.
Cur autem haeresis artes magicas sequuntur ergo causas quinque esse puto, prima
est quod daemones haereticis ut olim in idolis habeant domicilium, Certe n. solet
Hieroni dicere diabolum cum idola in quibus habitabat ante deiecta vidisset pro ea
idola in haereticorum animis ex ipsis divinis literis fabricasse. Cassianus gravis
et integerrimus auctor. Collatione c. 32. affirmat se daemones audivisse confitentes
se per Arium et Eunomium impietatem sacrilegi dogmatis dedisse, Quare mirum
est ut quidem finito bello diffusi per omnes partes milites praedones fiunt
omnesque vias obsident, ita daemones inclinatis aut abolitis haeresibus quae ante
vigebant quasi eversis templis in quibus colebantur novas in aliis hominibus
sedes quaerunt, solent n. daemones cum ex homine in quo erant egredi coguntur
facere quod ii faciunt qui obsidione fatigati coguntur arcem tradere quod fidelium
obtinent n. conditionis loco ut sibi liceat se in alium locum recipere, quod exemplo
illius legionis intelligimus quae a Christo petiit ut sineret se porcos occupare. Vide
inquit Joan. Apoc. 16. de ore draconis et de ore bestiae et de ore pseudoprophetae
exire tres spiritus immundos, sunt n. daemonum facientes signa, procedunt ad reges
totius terrae congregare illos in praelium, 2ª est quod omnis haeresis initio

videtur

violenta est prorsus et vehemens. sed stare diu in eodem statu non potest quia praeterquam quod id divina prudentia non patitur, res quoque ipsa ita se habet ut non possit error diu virtutem imitari. Quare omnem haeresim necesse est nisi ad eam religionem unde egressa est mature revertatur aut in magicas artes aut in extremam Atheismi impietatem degenerare. Cum enim duae sint potissimum ex quibus homines haeretici efficiuntur, alia superbia lascivientis ingenij nihilque credentis nisi quod oculis cernat altera curiositas et studium vanitatis, fit omnino necesse ut qui superbia haeretici facti sunt cum iam quamprimum inventionis ardore nova scita quam nimis cito sunt amplexi lucem esse indicabant, eodem ardore frigescente tenebras esse comperiunt, desperatione alibi inveniendae veritatis, prorsus nihil credant, et quos in haeresim curiositas impulerat, hi cum ea quae principio nova esse videbantur paululum inveterascerent eadem curiositate et ad ineundam cum daemonibus familiaritatem, et ad discendas exercendasque daemonum artes impellantur. 3a quod ita videtur esse natura comparatum, ut quemadmodum famem pestilentia sequitur ita haeresim varia curiosarum artium genera sequantur. Nam cum haeresis verbi Dei fames quaedam est, sibi Dei, Amos 8. cap. Etenim ut in annonae charitate homines coguntur cibis uti non salutaribus, unde fit ut corruptis scripturae sensibus ad magicas sane artes devolvuntur quae quasi morbi animi sunt. 4ta quod soleant daemones haereticis uti ad fallendos homines quasi pulchris meretricibus. Nam haeresim in scriptura meretricem appellari manifestum est. Esai. 1. Quomodo facta est meretrix civitas fidelis. Quare quemadmodum lenones cum scorti formam defloruerit, ipso scorto lenam faciunt. Ita daemones cum primum haeresis species ita deficit et perit ut minus homines in errorem alliciant, ex haereticis magos faciunt. Quinta causa est ut opinor negligentia eorum qui regunt ecclesiam. Nam quemadmodum in incultis agris locustae gigni solent, ita ex inopia verbi Dei gignuntur praesagiosae artes. Nam et locustas in scriptura daemones significant. Apoc. 9. Itaque videtur et in hoc tempus convenire quod ait Joel cap. 1. Residuum erucae comedit locusta, et residuum locustae

comedit

comedet bruchus. Nam quod haeretici reliquum fecerant, malefici daemonum arte populantur, et quod malefici relinquunt, athei perdunt.

De distinctione daemonum

Daemonum distinctio similiter ex septem rebus, ex nomine, ex natura, ex ordine et locis in quibus habitant, ex temporibus quibus dominantur, ex officiis, ex vitiis quibus praesunt. De nomine autem etsi supra dixi, dicam tamen et nunc, sed paulo aliter, et plura paulo. Quod autem dicuntur distingui nomine daemones, non ita accipiendum est, quasi a nomine petatur distinctio, sed quod nos per nomen distinctionem cognoscamus, sicut enim dicimus duos homines distingui quia unus vocatur Petrus, alter Paulus. Sunt autem in duplici differentia quae dici possunt de daemonum nominibus, quaedam vera, alia superstitiosa. Primum de veris dicendum est. Nomina daemonum sumuntur ex quinque rebus. Primum ex naturali proprietate, ut hoc ipsum nomen δαίμων, sunt enim daemones appellati quasi δαήμονες τῇ ἀρχαίᾳ φωνῇ autore Platone in Crat. iidem prudentes sive sapientes [illegible], iidem adversarii apud Hebr. et apud Graecos διάβολος, idem calumniator. Quae duo nomina etsi in sacris literis sint communia, sunt tamen alicuius propria nomina principis, ut Luc. 10. Videbam Sathanam tanquam fulgur de coelo cadentem, et Apoc. 20. Et apprehendit draconem antiquum serpentem qui est diabolus et Sathanas et ligavit eum per annos mille, et Math. 25. Ite maledicti in ignem aeternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Item Lucifer, ut Math. 12. si Sathanas Sathanam eiicit, et 1 Pet. [illegible] diabolus circuit quaerens quem devoret. Aliquando haec duo nomina tribuuntur hominibus, ut Math. 16. Vade post me Satana, quia scandalum es mihi, de Petro. Sic factum est ut quaedam alia nomina data sint hominibus ex proprietate, quosdam enim vocant Hebraei שדים quasi vastatores, alios מזיקים id est nocentes, sic Rabi Salomon in Mosal. Ps. 90. a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et daemonio meridiano

putat

putat nomen דבר Idem pestis est nomen daemonis inuehentis pestilenti-
am et קטב Idem morsus est nomen daemonis mordentis, et Deut. 32.
Consumentur fame et deuorabunt eos aues morsu amarissimo, putat etiam Ra-
bi Salom. מרירי esse nomen daemonis hosti quibus cognitamen est apud Jo-
apoc. 9. Quidam daemon vocatur hebraice Abbadon Graece ἀπολλύων
Latine exterminans, et alias Job. 5. vocat asmodeus Idem vastator
Aliqui nomina daemonum sumuntur ex figura qua apparent, sic daemones
eos qui hominibus apparent hirci hebraei vocant שעירים Idem hir-
sutos pilosos autore Rabi David in Radicum sic 2. paral. 11. Ubi nos
legimus constituunt sibi hieroboam sacerdotes excelsorum et daemo-
niorum et vitulorum quae fecerat hebraei legunt שעירים et Esa. ca.
13. et 21. sed requiescent ibi bestiae, et replebuntur domus eorum
draconibus et habitabunt ibi pilosi hebraei שעירים daemones intelli-
gimus, et Esa. 34. 14. et occurrent daemonia, et pilosus clamabit alter
ad alterum, Leuit. 17. 7. et nequaquam sacrificabunt ultra hostias
suas daemonibus cum quibus fornicati sunt לשעירים אשר הם
זנים אחריהם, sic quoque a Graecis ὀνοσκελίδες quidam daemones
appellantur quod a suis cruribus appareant et videri soleant, hos-
menes lib. 8. c. 6. hoc genus vocant et ὀνοσκελὶς ὀνοσκέλεον
et ὀνοσκίλον, itaque vulgo dicunt daemonem quem adorant sagae,
Ipsis apparere figura hirci, neque caret probabilitate neque alienum est
a sacris literis. Nam 4 exempla habemus, in quibus daemones
hirsuti vocantur, ad formam accedit quod in sacris literis nomen
hirci numquam nisi in malam partem usurpatur, ut Math. 25
statuet haedos a dextris et hircos a sinistris, et Leuit. cap. 4
et 11. 16. hircus dicebatur portare peccata populi, quia prae se fert personam
peccati, tum ob eius scabiem quae declaratur cornibus significantibus
elationem et barbam quae significat nimis excelsum animum cum ob
libidinem in ipso eminentem ut pote qui omnibus animi partibus vocat
cum caeteris animantibus statuta habeant procreandae sobolis tempora

quae

quae vitia sunt daemonibus propria, superbia quidem iuxta illud,
Ascendam in coelum, et ero altissimo similis, et libido quia etsi ipsi
eo genere procreare non possint, multo tamen magis vitio delectantur
Ideo se ostendunt figura hirci; alia causa est quod non permittat
Deus ut appareant meliori forma, ne homines praetendere possint
ullam ignorantiae excusationem: aliam causam esse puto quod scriptura
sacra viros malos vocat capros et foeminas malas capras dicitur. in
die Iudicii statuendos esse hircos ad sinistram, porro nihil aequius est quam ut
homines capri dominum caprum sortiantur. Aliqui sumebant daemones nomina ex
Idolis in quibus regnabant sicut Baal, Astaroth Iudith c. 9. vel Beelzebub 4.
Reg. 1. quod erat Idoli Accaron nomen id est dominus muscae, nam quia victimarum
sanguine idolum respergebatur magna vis muscarum adhaerescebat: itaque per
illud idolum respondens daemon vocatus est Beelzebub, quod nomen frequens est
in novo testamento, item 4. Reg. ca. 23. Astaroth vocabatur nobilissimus
idolorum Sidoniorum, unde tributum est daemonibus id nomen Iudic. 2. ca. et 3.
Quae duo idola quae fuerunt nobilissima, vix quisquam est daemonum qui non dicat
se vocari Astaroth vel Beelzebub. hinc veteres observarunt idolorum nomina,
ut Iuppiter Mercurius esse non hominum sed daemoniorum nomina ut Orige-
nes lib. 6. contra Celsum, Lactant. lib. 2. cap. 16. Eusebius lib. 4. de praepa-
ratione Evangelica multis capitibus. Quarto sumuntur nomina ex officio
quo funguntur. Marc. 5. Legio nomen est mihi. Noluit ille daemon tantum
significare illam multitudinem a quo homo vexabatur vocari Legionem, sed ipsi
id esse nomen quia Legioni praeerat. quod ita se habere posse confirmatum fuit,
ut dicam cum loquar de exorcismis. Quinto ex ipsa eorum voluntate
cum interroganti fingunt se habere nomen ad faciendam divinitatis opinio-
nem, quod illis commune est cum haereticis et latronibus qui nomen mu-
tant, quia qui male agit odit lucem. Quare non semper credendum est
appellari ut ipsi dicunt, sed tum quando respondent adacti vi divina, idem
rite adiurati formula Ecclesiastica sicut latrones saepe nomen suum non produnt
nisi à iudice adhibita quaestione cogantur. Nam hoc usitatum fuisse
constat ex Minutio Foelice ad Gratianum, sciunt inquit plerique

ipsa

ipsos daemones de semetipsis confiteri quoties à nobis e medio eorum et mendijs orationis de corporibus pelluntur, quorum verbis flagellati nomina sua edunt, quae testimonia eo diligentius observanda sunt quo apertius ostendunt semper fuisse morem veterem ut exorcismis ad depellendos et eijciendos daemones et etiam interrogando nomen sive abeyl. ut id temerarium sit ut nonnulli etiam Christianorum putant.

De daemonum distinctione et natura

An sic inter se differant inter se daemones sicut dictum est in disputatione de angelis. quaestio est an differant moribus et propensione naturali. Primum recitabo opiniones quas credo falsas. Deinde addam quam puto probabilem. Hebraei multa fabulantur de daemonum praecisione. dicunt quosdam factos esse ex aere et igne cum alij constent quatuor elementis vel nullo. hoc igitur dicunt habere tres proprietates cum bonis angelis totidem cum hominibus. Cum angelis quidem primum quod sunt alati. Secundum quod velocissime volant. Tertium quod cognoscant et praenuntient res futuras non quidem natura e parte sua, sed quod cum orbes coelestes de consolitate, e subauscultent, quid Deus loquatur, loquaturve cum Angelis, et que par ainsy comme ceux qui suivent la court, ils sont tousiours fournis de choses nouvelles, atque hinc natam fuisse olim magiam. Cum hominibus autem primum quod edant, edere autem suggestas humiditatem aeris ac proinde fieri ut et ipsi humoribus ac suffitu alliciantur cum ipsi tum sagae etiam suggerendo sanguinem. Secundum quod dentur [?] liberis et procreent quod nonnulli et Christiani auctores de bonis angelis opinati sunt. hinc etiam esse omnem illam ortam Incuborum et Succuborum nationem. Tertium quod moriantur, haec rabi Abraham recensentur à Mustafeo in caput 17 Levit. quidam distinxerunt daemones alios ex parte ipsorum rationis alios corporis. Ita Proculus et Avicenna, quod Proclus etiam dixit in lib. de anima, et daemones alios magis alios minus à materia remotos esse. Addunt et Hebraei alios esse penitus spirituales ut pote quibus non vacarit deo fingere

corpora

corpora resuscitata iam sabbato, alios natos ex humano semine, ante
putrefactionem corporum e deos vocatos D. Ps. 135 tertiu notantes quod
sint infesti humanis corporibus, itaque non humanum corpus quin prius
septies fuerit lustratum sepulchrum. Sunt qui affirmant alios cum
aliis herbis plantis aut lapidibus cognationem habere ducto ex eo
argumento quod alii aliis vel alliciantur vel deterreantur ac fugiant;
ut in lib. Tob. Asmodaeus piscis iecore fugatur, de quo postea Orig. lib. 4.
contra Celsum scribit alios cum aliis animantibus habere similitudinem, ideo Mosem
Exod. ca. 8. vocasse animalia Aegypti abominabilia quod colerentur ob similitudinem
quam cum daemonibus habebant. Euseb. lib. de daemonib. et Magia vocat
quosdam daemones solares qui appareant forma leonis, qui quia viso gallo fu-
gantur sicuti leones creditur sunt similitudinem cum daemonibus natura a gallis dimis-
sa. Nonnulli Christiani ut Cassian. Collat. 7. ca. 32. et Palladius cap. 19. et 20. a.
referunt comprobatum longo usu a quibusdam monachis, esse daemones quosdam
leves et mites natura qui risu tantum homines consequuntur, ut vulgo faunos
alios leves nimis quos Graeci vocant κοβάλους, Aristoph. in Plutone qua-
Mathes 8. depinguntur, alios vulgo Valucasos vel Baucasos appellatos qui
feroces erant simul et superbi, et eos qui semel illa inuolassent non solum red-
derent animo inflatos sed perversos et prodigiosa ex sacris literis dicimus et
alios mutos, alios surdos. Matt. 9. et 10. et 12. Marc. 9. et Luc. 11. alios
lunaticos. Matt. 12. sed quomodo accipienda sunt haec epitheta de hominibus sic-
ut de daemonibus qui ita vocantur Matt. 9. et ἀνθρωπον κωφὸν δαι-
μονι sed ex aliis locis referendum est ad daemonem, Matt. 9. obtuli filium
meum habentem daemonem mutum, et ibidem Christus ait, surde et mute spiritus exi
ab eo. et Luc. 11. et illud erat mutum, at quomodo potest surdus aut mutus esse
daemon, non quidem naturaliter quia spiritus, sed vel effectu quia facit mutum, ut quidam
volunt, vel ut alii habitatione, quia habitant in muto, et ego puto non solum
ob habitationem sed et ob effectum aliquem ita vocari. Chrys. Luc. 11. hoc genus
inquit daemoniorum non ejicitur nisi in oratione quasi tribuens naturae daemonum
quod homines ita afficiat. Lunatici autem dicuntur quod ad incrementum captant quasi lunae
quaerere ut infamant creaturam Dei lunam ut inquit Hieronymus :—

De

De distinctione ex ordine.

Theologi omnes in 2a sentia. dist. 6. concedunt et ordinem in dae-
monibus. D. aut Thomas 1. par. quaest. 109. art. 1. dicit ordinem esse tripli-
cem naturae, gratiae et gloriae. Ergo naturae ordo ponitur ab omnibus
exceptis his qui putarunt omnes daemones aut ex supremo, aut ex infimo
ordine cecidisse. solent eo referre quod scribitur Job. c. 41. de squamis Levia-
than: una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una
alteri adhaerebit, et tenentes se, nequaquam separabuntur. sed hoc longe
petitum est, multo melius colligitur ex alio loco eiusdem capit. Ipse est
rex super omnes filios superbiae. Ubi cum est rex, et subditi varios ordines
necesse est. Item ex Matt. 12. et Luc. 11. In principio daemoniorum Beelzebub
eiicit daemonia. et rursus. si Sathanas sathanam eiicit, divisum est regnum
eius. et Matth. 25. Qui paratus est diabolo et angelis eius. et Apocal.
13. traxit tertiam partem stellarum. Et Ephes. 6. Principatus et potestates. gratiae
aut et gloriae ordinum est, non esse ullum ordinem inter daemones sed aliam hie-
rarchiam, quia alius alio superior est malitia, alius alio supplicio maior.
De numero aut ordinum variae sunt sententiae, ut refert Guiliel. Paris. 2. par. de Universo
quidam dixerunt esse 12, idque ex sententia cuiusdam Necromantici qui affirma-
bat se totos annos 30 familiaritatem cum daemonibus habuisse. Alii, et ipse
Guiliel. dicunt tantum esse unum ordinem eumque esse legionem, ut quod dicitur
in uno homine fuisse unam daemonum. Alii fere omnes dicunt tot esse ordines ma-
lorum quot sunt bonorum quia ex quoque ordine aliqui ceciderunt. Apo. 12.
Traxit draco tertiam partem stellarum caeli. de distinct. ex loco et tempore supra dictum est.

De distinctione ex officiis

Esse alios daemones qui imperant, alios qui pareant manifestum est
ex illis verbis Beelzebub principe daemoniorum eiicit daemonia et
Principes tenebrarum. sed quavis ut eorum malitiis an pro natura
sint distributa, utrumque verum esse arbitror, nam et Scriptura indicat
eum qui inter angelos qui peccarunt primus fuit, nunc esse eorum principem, et Psellus in cap. 6. ad
Ephes. refert quorundam opinionem qui dicebant, principes daemonum alios daemo-
nes aliis officiis praeficere. Cassianus ita sentit Collat. 8. cap. 8. et 16.

De

De distinctione ex vitiis

Scriptura docet alijs vitijs alios praeesse daemones, Oseae 4. spiritus fornicationis decepit eos, et cap. 5. spiritus fornicationis in medio eorum. Levit. 20. et Deut. 18. vir sive mulier in quibus divinationis spiritus fuerit morte moriatur. et 3. Reg. 22. Ero spiritus mendax in ore prophetarum. et 39. sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua. et Matth. 6. Non potestis servire Deo et Mamonae, fortasse ut quidam veteres voluerunt Mamon daemonis nomen est praefecti avaritiae et divitijs. 1. Timot. 4. Attendentes spiritibus erroris. Nec est existimandum non omnes daemones omnium vitiorum participes esse, sed quod alijs vitijs alij sint impensius dediti. Sunt autem qui eidem vitio curabiles ut ait Orig. homel. 15. in Josue. Chrys. in cap. 6. ad Ephes.

Tertia pars

De potestate daemonum

Etsi tota haec res adeo involuta est ut videatur neque principium neque finem dicendi inveniri posse, puto tamen quinque quaestionibus posse contineri, prima de modo potestatis daemonum, 2a quatenus deus illis ea uti liceat, 3a quibus modis per praestigias hominibus imponant. 4a quibus in rebus praestigijs exerceantur. 5a quae his opponenda sunt remedia.

Quanta sit daemonum potestas.

Scriptura non obscure docet tantam esse ut nulla sit in terris quae cum ea comparari possit. Primum Job. 40. cap. ubi fingitur daemon bestia quaedam terribilis tum ob vastitatem corporis tum ob immanitatem, Ecce inquit Behemot (quod nomen supra explicavi) foenum quasi bos comedit, idem quacunque incedet depascet ac populabitur, fortitudo eius in lumbis eius, et virtus eius in umbilico ventris eius, nempe libidine et delectatione, ipse maxime homines fallit, stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum eius perplexi sunt, ossa eius velut fistulae aeris, cartilago quasi laminae ferreae, quibus verbis velut depingitur horribilis quaedam atque immanis taurus, et infra. Ecce absorbebit fluvium et non mirabitur, idem si ei permitteretur haec faceret ut magni existimaret quia facere posset multo maiora. et Job

41· Quia revelabit faciem indumenti eius & medium oris eius q intrabit?
Idem quis poterit ante eum consistere, portas oris eius quis aperiet? per
gyrum dentium eius formido, corpus quasi scuta fusilia compactum squa-
mis se prementibus; Idem undique armatus est, ut nusquam possit feriri
et postquam eius generis alia permulta cumulavit, addit ad extremum,
Non est super terram potestas quae comparetur ei. 2º. Ubicunque vocatur
princeps huius mundi, ut Joan. 8. et princeps aeris huius, Idem mundi,
Ephes. 2. et 6. Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem,
Idem indicant ea nomina, Aspis, Basiliscus, Leo, Draco. psal. 90. et 1.
Petri 5. Apocal. 12. et 20:-

Quatenus utatur daemon sua potestate

Hac autem sua tanta potestate non utitur, nisi quatenus permittit Deus
quae nobis summa consolatio esse debet, ut 3º Reg. cap. 22. et 2. Paralip. 18
cap. Ero spiritus mendax in ore prophetarum, cum sibi daemon idoneus vide-
retur ad imponendum Achab. Idem non est ausus aggredi nisi accepta prius
a Deo potestate. Idem Job. ca. 1. et 2. Non tentat ipsum diabolus nisi permissu
Dei. Ubi obiter adverte duas esse Hebraeorum illorum interpretationes pellem
pro pelle, et alteram pellem pro pelle. ut ait Caldaica paraphrasis, membrum
pro membro dabit homo. quasi dicat, Si homo manum periculo exponit pro
tuendo capite cum sit et illa non minus pars ipsius, quid mirum si facultates
exponat pro vita, alteram pellem pro pelle. Idem duas facultates
ut illa repetitio significat multitudinem et pellis oper. Cui simile est
illud Joan. 1. χάριν ἀντὶ χάριτος. Idem πᾶσαν χάριν. Idem Matth. 8.
Legio non potuit invadere in porcos sine permissu Dei, ita hoc tempore
daemones ex habitaculis tanquam ex hominibus aliorumve ingenij transeunt
in sagas tanquam in porcos non sine Dei permissu. et 2. Corinth. 20
Apprehendit serpentem draconem antiquum et ligavit eum per annos
mille. Idem usque ad diem Judicii quemadmodum Leo est ligatus tamet-
si retineat vires naturales non potest tamen his uti, ita daemon quantumvis ingenti
robore sit praeditus divina tamen voluntate quasi vinculis cohibitus
id exercere non potest. nempe non tentat daemon nisi quasi secunda

au

aut fortor, Deus aut per ipsum nos tentat tanquam Dominus aut Judex. Cur
autem permittat nos tentari, causae et poenae infinitae; harum duae praeci-
puae. p° est ut nos exerceat ad maiorem virtutem. 1 Chorint. 10. v. 13. faciet
cum tentatione proventum, Quomodo permisit tentari Josephum Genes. 37. Daemon
aut contra ut nos deficiat de gradu virtutis in quo sumus. 2° est ut
nos tanquam castiget. Heb. 12. Quem diligit Deus castigat. Apoc. 3. quos
amo arguo. Proverb. 3. c. 12. pater non parcet virgae. Diabolus contra
ut vergat nos in peccatum quando fortior aliquis odio ferit. Itaque Calu. qui
dicunt a Deo nos impelli in peccatum, Deum faciunt diabolo deteriorem quandoquidem
diabolo resisti potest, Deo non potest. Quarto, ut per hoc quod habet probatos
alijs praebeat exemplum. Ita Job permisit tentari. hinc putarunt quidam
hebraei illo libro non narrari historiam sed tantum parabolam quandam. Vocat
n. hoc ita rabi Mose Aegypt lib. 3. Moreh cap. 23. [illegible]
[illegible] quasi dicat sine ratione seu inane dictum, sed longe falluntur
Nam alioqui non allegaret Ezech. Job pro viro sanctissimo neque in hoc
libro eius nomen designaretur et patria et soboles et alia id genus quae sunt
historiae propria aut certe aliena a parabolis. Contra daemon tentat ut no-
ceat, non tantum ijs quos tentat, sed eorum exemplo et alijs, ita nostro tempore nullos
solos adegit ad haeresim ut illorum exemplo pelliceret et simpliciores ad eam.
Itaque vulgo putatur quisquam praeditus esse aliquo ingenio, nisi sit haereticus.
Ita et apud Cass. colla. 8. ca. 15. fatetur se toto decem et septem annos insumpsisse
in tentando monacho ac vicisse tandem, sed tantum addit Cassianus illum resipi-
isse carissime paenitentia quam virtutem gustaverat. Quinto ut habeat occasionem
dandi nobis aliquid. Item ut faciat nos mereri, id quod alioqui erat daturus.
ut pater filiolo cum velit tradare pomum iubet sibi declinare nomen ac velut
pretio redimere beneficium in abrahamo. Nam cum Deus illi promisisset se mul-
tiplicaturum eius semen sicut stellas Genes. 22. tum iussit illum sacrificare
filium suum ut cum subito eidem daret, ait n. quia fecisti hanc rem benedicam
tibi quae observatio mire facit ad Calvinistas quos adversari videtur
ex diametro. dicitur est Rom. 4. ubi dicitur Abraham iustificatus non ex operibus;
facile est n. dicere cum primo promissa fuerit exaltatur fuerit etc. sed quod

pater

patre voluerit eum id consequi, mediis passionibus atque ita eum, munus gloriosum reportare. Sexta, cur Deus nos permittat tentari est ut nos doceat, quantum profecerimus sicut praeceptor discipulum saepe interrogat ad eundem finem, quod ipse sit illum non interrogare. Deut. 23. ca. Tentat enim vos Deus ut videat an diligatis eum ex toto corde vestro, Idem ut vos faciat cognoscere; Daemon contra ut vires nostras exploret, non secus quam solent hostes urbem cingendam obsidione. Ita Christum tentavit Matt. 4. omni ex parte tanquam turrim inexpugnabilem exploravit. Septima est ut puniat nos, ita permisit tentari Pharaonem in Exodo. Ita et Rom. 1. tradidit eos Deus in desideria cordis eorum, nempe utrique Dei gloriam tribuerant creaturae, atque ita hoc tempore multos permittit fieri haereticos, ut 2. Thess. 2. eo quod utilitatis charitatem non receperunt ut salvi fierent, ideo mittit illis operationem erroris ut credant mendacio. Contra diabolus ut puniat nos, non Justitia, sed odio, ut et tortor aliquem legitime damnatum odio ferit.

Quot modis utatur Diabolus hac potestate

Duobus modis utitur ea potestate aliquando hostiliter quidem sed occulte hostium instar qui nocte explorant urbem obsidendam, quomodo in dies infinitos tentat de furto de adulterio et de aliis aliter sicut dixi. Et quidem, nimia familiaritate inimicitias gerere, id daemon quaerit occasionem seducendi sermone seque insinuat in familiaritatem nostram, seque rursus duobus modis aut non se nobis ostendit et tamen nostro secum nobiscum agit quam nos cum [illegible] cuiuspiam amicitias aut [illegible] aut foventur cuiusmodi familiaritatem cum daemone exercent maxima pars sagarum ac maleficorum. Cum videt daemon curiosam mulierculam ad nescio quid perficiendum adhibere candelam ceream, aut lanam aut baculum, vel characteres nescio quos, favet nostris conatibus, prodito effectu, effectus mulierem confirmat, Itaut se iam putet miro quodam spiritu agi atque sic vocatum partum occultum, aut se ostendit, ideoque aliquem tum obtulit. Sibi quae cum quidam desperatis rebus in sylva anxius ambularet, ut ad se suspendendum illi aliud deesset quam restis apparuit illi daemon habitu specie rustici forte praetereuntis cum reste in humeris illi ut admoto restem accipit accommodato seque suspendit. Aliae autem familiaritates sunt per pactum expressum cum daemone sive vocato sive non, et haec rursum duplex est, ut ait

Jacobus

Jacobus Sprengerus homo qui cum in Germania multis annis fuisset Inqui-
sitor fidei multa didicerat experientia his de rebus, aut tamen est simplex
fidem sine testibus hoc genere cum esset Vosius quidam ex puero compraehensus
à Judicibus atque concrematus est, laboraverat ille summa extrema inopia
Qua de causa cum illum daemon ampium conspexisset, apparuit ei pollicitus
quidem esse quod esset se facturum locupletissimum si sibi crederet. Cum ille annuisset
Jussit eum conficere caveam ferream, eamque ingressus est pigmeus prodi-
giosae brevitatis, sed eiusmodi tamen membrorum proportione ut inde
videretur magia admirabilis, hoc igitur ille ostendendo cum collegisset inge-
ntem vim pecuniae compraehensus tandem poenas luit: aut publicum
quale dicuntur inire istae veneficae cum conveniunt ad adorandum
bestiam et ineundum Jusiurandum, quod in hunc modum quasi scribit
Sprengerus. Convenire primum omnes maleficos in eundem locum daemo-
nem apparentem illis nescio qua figura magistratum vocant, seu
parvum magistrum explicare quasdam leges palam ac tandem eundem
datum si videat ineptum repudiare sin aptum admittere, ac primum admit-
tere ad abnegandam fidem et negandum honorem sacramentis praecipue Eu-
charistiae. 2°. ad dedendum se diabolo ~~et vestigium~~ animo simul et corpo-
re, et ad pertrahendos alios quotquot possint ad idem institutum, aiunt
vulgo homines hos accipere caracterem à diabolo et vestigium leporis
aut felis etc. Quod non puto fabulosum, tum quia esset impudentia hoc
non credere multis Judicibus affirmantibus se id certa experientia di-
dicisse, tum et quia res consentanea sacris literis sicuti et omne menda-
cium ex veritate habet originem, namque sicut signo ad suos dignos-
cendos usus tamen eos signo uti ut se sibi dedant et ab aliis dignos-
cantur, qualis fuit in veteri testamento circumcisio in novo crux
in fronte, hic non oportuit signum apertum illic occultum, signo aut
circumcisionis successisse signum crucis auctor est Hieronimus.
Hoc igitur daemon semper imitatus est, primum in Labeticis

ut

ut constat ex Irenaeo lib. 1. cap. 24. Gnostici discipulos suos obsignabant caractere
sovue aurem dextram, idem et in maleficiis quorum duces superstitiones natas ex
ex Religione docet Iustin. in tryph. et Tert. lib. 1. ad uxorem et lib. 1. de monogamia
et de praescript. haeretic. Tingit inquit et ipse quosdam ut quae credentes et fideles
suos celebrat et panis oblationem et signum resurrectionis inducit et sub gladio
redimit coronam. Quare nec illum incredibile est, quod vulgo aut adhibere sua
diabolum quendam caracterem: nunc quia non video me per angustias non posse
prosequi quod incoeperam, dicam nonnihil quod faciat ad mores, Ob quibus de causis
daemones se dant hominibus, puto equidem sex esse praecipuas, 1a est quod videat quosdam
vacuos, cum aliarum rerum bonarum tum fidei, de sorte quil semble quil chi-
che quelque maistre, aut cibos quod praestolitur hospitem, Itaque quod mirum
si videat domum egregiam scopis mundatam veniat in eam, Ioan. 5. Angelus
enim conturbetur nobiscum. 2a. Cum saepe vocatur saepe vocatus adest,
sunt quibus nihil frequentius quam haec verba. Je me donne au diable,
Ita qui ultro circuit quaerens quem devoret, oblatas ultro non recusat.
3a est Curiositas qua nihil magis invitat daemones qui ipse curiositatis
est studiosissimus, Itaque hoc in causa est, cur plures sint maleficae quam malefici,
sunt n. foeminae ad curiositates propensiores, ac quae sunt curiosa spectari.
4a est avaritia, act. 16. Magnum quaestum faciebat dominis suis, nam inopia
pressi alii se conferunt ad alchimistas, alii ad daemonum artes, sed dei iudi-
cia fit ut ex neutris nunquam dives evaserit. 5a est impudicitia ac libidos
valde delectatur daemon, Ipsas et maleficas dicat, Itaque virgines fuisse male-
ficas inauditum est, exemplo est Helena meretrix Tyria uxor Simonis
Magi Iren. lib. 4. cap. 20. et Euseb. lib. 1. cap. 13. magna n. est inter libidinem
et magiam cognatio, quod ex contrario perspicit. Castitas videt deum, beati
mundo corde, Libido facit diabolum videre. 6a est odium et studium ulciscendi
ita 1. Reg. 28. In Samuele Saul malus erexit, cum odio flagraret, Ita et quidam
cum in agro cogitaret de occidendo inimico in igne iactatus erat summo odio [illegible],
vidisse ex improviso splendentem equum, venatus quod res erat et daemones, se-
qui coepit, atque ab eo ductus in locum quendam ubi ne suspicatus fuisset quidem
latere inimicum virum occidit, quod mihi narratum est aliquando ab eo qui ipse fuit

[illegible]

homicidia de se refulerat . 7.ª est tristitia seu consolatio in eo quod quaeritur :

Utrum daemon ulla arte sisti possit :—

Quidam non credunt ulli unquam apparere daemonem, alii autem contra sunt adeo creduli ut quicquid se obijcit daemonem esse putant, utrumque error est prior, alias aliis ex causis nascitur, nam in quibusdam oritur ex impietate, ut potest qui, nec deum nec daemonem esse credant, cuiusmodi hominum est hoc tempore magna adeo ut quidam capite gloriantur, se suas facultates dues largituras, si qui sibi daemonem ostenderit, ut divina providentia fieri, et daemoni licet so tam multis vulgo ostendere ut se discant atque velsat ratione quod non credunt aliquid esse supra naturam, in aliis idem error nascitur ex nimia fide, faciunt non prudenti, sed ex nimia quadam pertinacia qua sibi persuaserunt, non esse vera quae dicuntur de daemonibus, quinquidem solent etiam gloriari se magno mercaturos si quid sibi daemonem ostendat, utroque error eum siuunt, quod non pot daemon vere cerni, non vult se ostendere, at ex sacris literis satis colligitur contrarium, nam Exod. c. 7. et 8. Pharao convocatis daemonibus Mosis quaedam miracula imitatus est, ubi interpretantur theologi qui vere fuisse serpentes putant quae ille exhibuit, quod si controversum est illud, evidens exemplum appositum est quod 1° Reg. ca. 28. de Pythonissa a qua fere omnes veteres putant non ipsum Samuelem fuisse evocatum, sed in eius persona daemonem. Ita Tertul. lib. de ani. cap. penultimo, absit ut animam cuiuslibet sancti nedum prophetae a daemonibus credamus extractam, docti quod ipse Sathanas transfiguraret se in angelum lucis, et Justinus aut quisquis fuit autor quaestionum a gentibus positarum, quaest 52. et August. quaest. 6. ad Dulcit. et 2. quaest. ad Simplicianum quaest 3. et lib. de cura pro mortuis agenda. cap. 15. et lib. 2. quaest. veteris testamenti quaest. 27. et Hiero. in cap. 7. Esa. et autor de mirabilibus sacrarum scripturarum lib. 2. cap. 11. apud August. Tom. 3. et Burchardus et Angelomus et Strabus in cap. 28. et refertur 26. quaestio 5. causa nec mirum fabim quoque Dominico sine in hac scena praecepto sacerdotis de ministerium in eum locum

Hanc sententiam his rationibus probamus, primum quod credendum non sit animam sancti, sagae imperio reliquisse locum quietis. 2° quod sanctus propheta non probasset suo exemplo magiam rem flagitiosissimam. 3° quod non

permisisset.

permisisset se adorari à Saule. 4° quod animam videri non potuerit sicuti
Diabolus assito corpore. 5° quia illis verbis cras tu et filij tui mecum
eritis, illi n. non ad quietis sed ad poenarum locum postridie recepturum.
Addit tamen si quod verissimile sit daemon pro propheta potuit et sacerdotibus
responsurum fuisse quos ille consuluerat, quam per Pythonissam. Solus quod sciam
Justinus Triumphus et Ambros. in cap. Luc. fuerunt in contraria sententia quorum argumenta
primum quod scriptura vocet Samuelem. 2° quod dicat cur me inquietasti. 3° quod
Eccles. cap. 46 dicatur Samuel prophetasse mortuus. 4° quod futura enunciarit
daemon autem ignorat futura: Rabinorum argumentum est quod Pythonissa
fuerit territa quod non accidisset nisi fuisset ipse Samuel. Haec August.
facile solvit. Nam et si umbra illa Samuelem vocavit et dixit se inquietari
et potuit tamen intelligi tamen ex dicta opinione Saulis et Pythonissae.
Leviora praetermitto. Sed ut non fuerit anima Samuelis evocata per Pythonissam
sed ipse daemon, quia tam incredibilis opinio per quandam νεκρομαντείαν
posse animas mortuorum evocari, non abs re fuerit hic eadem de re disputare.

Utrum animae mortuorum possint evocari.

Et quidem si poetas consulamus, nihil fere apud illos frequentius est. Ita enim
Ulysses apud Homerum Odysseas:

Τοὺς δ' ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν
Ἐλλισάμην, τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα
Ἐς βόθρον, ῥέε δ' αἷμα κελαινεφές· αἱ δ' ἀγέροντο
Ψυχαὶ ὑπὲξ ἐρέβους νεκύων κατατεθνειώτων.

Et apud Virg. lib. 4. Dido de quadam venefica

Haec se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit, ast aliis duras immittere curas
Sistere aquam fluvijs et vertere sidera retro
Nocturnosque ciet manes. Et in Pharmaceutria
Has herbas atque haec Ponto mihi lecta venena
Ipse dedit Moeris, nascuntur plurima Ponto
His ego saepe lupum fieri et se condere sylvis.

Moerim

Moerim saepe animas imis excire sepulchris
Atque satas alio vidi traducere messes
Cuiusmodi plurima sunt apud Lucanum lib. 6. Horat. Sermo. lib. 1. Sat. 8.
Vidi egomet succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis passoque capillo
Cum Sagana maiore ululantem, pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu scalpere terram
Unguibus et pullam divellere mordicus agnam
Caeperunt, cruor in fossam confusus ut inde
Manes elicerent animas responsura etc. Verum neglectis et horum fabulis et vulgi opinione certo statuendum est nec evocari ulla arte animas nec evocatas futura praedicere, ita Tertul. et Isido. locis supra citatis, Chrisost. Hom. 29. in Math. et alii deinde veteres Christiani. Sed certo non possumus ulla arte animas hominum tamen apparere? Quatuor sunt hac de re opiniones. Prima eorum qui negant unquam apparere, ut si quis affirmet se vidisse, eum inanibus visis agitari, horum ratio est quod putant neque de purgatorio nec e coelo aut inferis posse animum revocari. Propterea quod tamen non credere apparere animas haeresis est, etsi simpliciter credere non sit haeresis, Zuinglio aut Jacob. Lavater et alii Calvinistae negant apparere, ideoque quod negant purgatorium. Cum eorum magistro Calvino lib. 3. Instit. ca. 16. sec. 6. negat animas frui vita beata ante diem iudicii, deinde cum angeli et boni et mali appareant quidni appareant et animae. 2a. fuit veterum Christianorum cum quid esse credendum animam nullam apparere etiamsi quis affirmet se vidisse, ita Tertul. et Chrisost. locis supra citatis, et Ruffus, idem Chrisosto. 2. c. 4. homil. de Lazaro, et apud Ambros. auctor ad Anthio. quaest. 11. et 13. et Isido. lib. 8. etym. ca. 9. et Theophilact. in cap. 8 Math. et Bartholo. [illegible] in Cantic. Nostri autem 13 quaest. 2. ait Iurisperitorum sententiam de illa turba phantastica qui auctores ab illis superioribus non dissentiunt, in ratione eius ponant

purgatorium

purgatorium, 3.a est vulgi cred. animas ea spectra quae se aias esse dicunt, sed viden-
dum est quatenus credendum sit, Sit ergo summa solere aias aliqn apparere sed
raro. Idque probat primum ex lib. de Cura pro mort. agenda, apud August. ca. 15.
et 16. Non pot inquit, quisquis sit autor in impudenter negari aias mortuorum
aliqn apparere ac id confirmat contra experientias, Fac tn sentit raro accidere
Denique si Math. 17. Moses et Elias apparuerunt voluntate Dei cur non accida-
mus eadem, an non? sic puto esse explicandum, aliqn esse vanum ut neque aia
sit quae apparet neque Angelus aut bonus aut malus sed mera imago
hois timidi aut dolore affecti cuiusmodi hi sunt qui quo in tenebris
seu noctu in sepulchris saepe vident tot aias se videre putant, Aliquando
puto apparere bonum angelum quod puto accidere qn quis proponit se boni
aliquid facturum, si appareat parentis aia, tum n. verisimile est praesto
esse bonum angelum, quemadmodum in contraria causa fuit praesto daemon Sauli.
1. Regum. 28. huius rei exemplum esse potest quod narrat [illegible] Damas-
cenus in lib. An sit orandum pro mortuis, Idque cum Palladio [illegible] quodam
qui cum esset anxius an sit orandum pro mortuis, cum [illegible] oculos
ad [illegible] quod forte coram [illegible] audivit [illegible]
vocem, orationes nobis prosunt, meo iudicio ille fuit angelus bonus
res enim erat bona. 3.o puto daemonem apparere fallendi gratia ut satis super-
que fidem facit exemplum illud Cardinalis [illegible] adeo apertum ac illustre
ut nemo infitiari possit. 4.o Existimo aliqn apparere ipsum animum suum
vera ea ut apparuerunt Moses et Elias sive sua vel aliquid petere, at
quibus remediis utendum est? Videor quasi partim prudentia, partim pie-
tate, prudentia quidem ut minus credamus feminis quam viris et potius
timidioribus natura, et rursus nimis timidis viris quam fortibus: Item non
putem aut remedia ad spectanda ecclesiastica quam res praestita fuerit, elee-
mosinis, ieiuniis, orationibus etc. Sed ut unde digressi —
eramus, eodem revertamur.

Possuntne Daemones re aliqua aut advocari aut fugari

Ex quibus possumus intelligere hoc fieri posse ex multiplici differentia. quasdam divinas, ut voluntas Dei qua Christus fugavit daemones. Alias naturales ut herbas, lapides, flores. Alias neque naturales, neque divinas, sed quasdam morali ex hominum instituto significantes cuiusmodi sunt voces quibus sistuntur vel excitantur equi. Aliae tamen habent vim signorum privatorum ut cum quis eo signo manus aliquem vocat quo alius putaret se abigi. Et sicut quendam Christus ex saliva et luto caecum curavit, quorum saliva significat vim divinam lutum naturalem. Et inde magia et superstitio nata est ex permissa sacrarum rerum imitatione. Fortasse res divinas cum naturalibus immisceri posse. Unum igitur primo quaeritur allici posse videntur daemones, quia id constitutum est sacris literis, sed tamen nunquam allici, quod Deus non permittat: Esto ergo regula. Quoties utuntur magi rebus sacris ad alliciendum daemonem ut sacramentis, signo crucis, verbis evangelii, si his apparet credendum est venisse non earum rerum vi, sed propria voluntate, aut quod alias res his commotae sint. Possunt allici rebus naturalibus ut vulgo magi gloriantur. Reg. 1. Reg. ca. 16. quod quotiescumque spiritus malus arripiebat Saul, David tollebat citharam et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, recedebatque spiritus malus ab eo. C. 4. Regum 3. Eliseus cum vellet vaticinari iubebat adduci psaltem quasi spiritus bonus quaesitu alliciendus esset. Et Jos. 8. Antiquitatum cap. 2. scribit vidisse se adolescentem Judaeum coram Vespasiano expellentem daemonem admoto ad nares annulo, in quo erat inclusa radix, quam Salomon scripsisset habere vim daemones expellendi. Euseb. de praeparat. evang. cap. 6. Quid ergo divinitatis habent, qui ad tantam insaniam devoti sunt ut ab hominibus detineantur: Nam si divina impassibilis divina natura est, quomodo dii erunt qui vestibus, lineis, figura, coloribus herbarum viribus, floribus et rebus quibusdam ineptis, et barbaris quasi vinculis ab hominibus vincantur. Ex cap. 2. docet homines quibus rebus daemones vincantur, nisi ab ipsis daemonibus discere potuerunt. August. lib. 21. de Civit. Dei. 6. alliciuntur autem daemones ad inhabitandum per creaturas quas non ipsi sed Deus condidit delectabilibus pro sua diversitate diversis, non ut animalia

cibis

cibis sed ut spiritibus signis quae cuiusque delectationi cofiniunt per varia genera lapidum herbarum animalium carminum rhituum etc. ut Psellus in lib. de daemonibus cap. ultimo, et ex sententia Marci Ephes. daemones rebus naturalibus allici et delectari, inter quae ponit et gladium districtum, certe n. res haec non est proprie naturalis, agit tamen modo naturali; quo autem figura daemones aut ... Joseph. lib. 7. de bello Judaico cap. 25. scribit locum ... Baaras in quo nascatur herba eodem nomine praedita, ut appellandi daemones, et aut possit minus fabulosum videri quod de Aglaophotide scribit Plinius lib. 24. ca. 7. et Aelianus lib. 14. de animalibus, dionis. Afer συνπερινοτας Χομινις. fol. 36. scribit nasci in Caspio mari Jaspidem eiusdem vim.

φύει δὲ χρυσαλλον ἰδ' ὄρος ἄζαν ἰάσσω

ἐκθεῖν ἐμποῖς ἰσὶ χαλλους ευδωλοισι.

Ut ait Synesius ἐν τῷ περὶ ἐνυπνίων pag. 97

ὧ δὴ δέμω λιν ἐν φύσῳ τὰ κόσμου λίθος εἰθενὸς

καὶ βολανι προσήκει οἷς ὁμοιπηθον εἶκα λῃ φοσει κ γοητεια

Cuius eadem ipse supra attuli. δεῖ ἀλεγχεν οὐ κα ευιζωω των κοσμω

Naturalibus autem rebus an possint daemones allici quatuor modis intelligimus, 1° modo proprie vi sua sicut ignis attrahit aurum purum pellit impurum, et hoc modo certum est non posse, 1. quia carent materia, res autem naturalis non potest vi sua agere in spiritalem, deinde ut maxime corporei essent, sunt tamen praediti voluntate libera, itaque non possunt in prehensione violenta aut allici aut pelli. 2° modo improprie propter voluptatem aut molestiam quam afferant res naturales, ut cum quis allicitur loco amoeno, inamoena abigitur, et nec hoc quidem modo possunt cum corpore careant, ubi autem corpus non est, neque voluptas neque dolor neque sympathia esse potest, at si n. Synesius, Psellus et fortasse D. August. fuerint in ea sententia minime mirum est, quia horum seculo existimabantur angeli omnes et boni et mali esse corpore praediti, ducebantur illi exemplis supra collatis, Asmodaei fugati a Saule cythara Davidis, sed Asmodaeum fugatum interpretantur Theologi non vi sectoris sed dei voluntate sicut ... Joan. 9. curavit oculos caeci nati non vi luti sed sua et quotidie per sacramenta peccata remittit, solet n. deus aliquando

solo

solo nutu aut verbo aliquid efficere, aliquando accommodate ad naturam nostram. Deinde
adhibitis quibusdam rebus quasi medicamentis quibus tamen non inest vis effi-
ciendi, Ita cum luto curavit oculos, quod rem adhibuerit contrariam facit ac-
commodate ad naturam nostram, Quod eiusmodi rem potius impedimento videbatur
ondit omnipotentiam suam: atque hanc esse veram interpretationem colligere ex eodem
loco Tobias. Tunc inquit, Raphael Angelus apprehendit daemonium et
ligavit illum in deserto superioris Aegypti. Dicet fortasse aliquis hac pug-
nare cum cap. 6. Tobiae, ubi a Tobia filio interrogatus Angelus remedium,
particula cordis si eam posueris super carbones extricat omne genus daemo-
niorum. Quibus verbis videtur significari vis naturalis cordis, etc. Respondeo id referendum
esse ad Christum per mysterium atque allegoriam eamque duplicem, prior est,
Prosperi lib. de promissionibus et praedictionibus parte 2a ca. 39. ubi interpreta-
tur pisce exenterato fugatum Asmodaeum, Item mortuo Christo expulsum esse
e mundo daemonem eandemque allegoriam esse putat in illo Christi facto Joan.
21. ubi Christus exenterato pisce reperto tributum solvit, ait n. ita aperto in
cruce domino repertum esse pretium redemptionis nostrae, Altera allegoria est
quam affert Lyranus 1 Reg. cap. 16. fumum illum significasse orationem
ex interioribus animae profectam cuius vi daemon pellitur ut Christus docet, Matth.
17. et Marc. 9. hoc genus daemoniorum non eiicitur nisi oratione etc. fumo autem orationem
significari constat ex Apocal. cap. 8. Sed cur Christus piscis nomine intelligitur
et ΙΧΘΥΣ vocatus est a veteribus Augustinus lib. 18. de Civit. ca. 23. ex vatici-
nio Sibillae Erithreae id notatum esse docet, quae per acrostichium hoc verba
exprimit. Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ, quorum ipsorum verborum primae
literae efficiunt nomen ἰχθύς, atque hac ratione probat Cicero lib. 2. de divinat.
Sibillina carmina non commoti ac sapientis esse animi, sed attenti, ex Augustino citat.
ἱδρώσει γὰρ χθὼν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται
ἥξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
σάρκα πᾶσαν κρῖναι καὶ κόσμον ἅπαντα
ὄψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ κ' ἄπιστοι
ὕψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο

βαρη

βαει φορεν ψυχας δ' ανθρωπον επι βηματι κρινο
χερσος οταν ποτε κοσμος ολος κ' ακανθα γενεται
ριψως δ' ειδωλα βροτοι κ(αι) πλουτον απαντα
ιχνσοως ρηξη τε πυλας ειρκτης αιδαο
σαρξ τοτε πασα νεκρων ες ελευθεριων φαος ηξει
τους αγιους ανομας τε το πυρ αιδων ελεξα
οπποσα τις πραξας ελαθεν τοτε παντα λαληης
στηθεα γαρ ζοφεντα θεος φωστηρσιν ανοιξ
θρηνος δ' εκ παντων εσαι υβρυγμος οδοντων
εκλειψ μηνης δε τε φεγγος . ολωται
υψωσι δε φαραγγας ολει υψωματα βουνου
υψος δ' ουκ ετι λυγρον εν ανθρωποισι φανειται
ισα δ' ορη πεδιοις εσαι κ(αι) πασα θαλασσα
ουκ ετι πλουν ηξη γη γαρ φρυχθεισα κ(αι) κεραυνω
συν πηγαις ποταμοι καχλαζοντες λειψουσι
σαλπιγξ δ' ουρανοθεν φωνην πολυθρηνον αρησει
ωρυουσα μυσος μελλον κ(αι) πηματα κοσμου
ταρταροεν δε χαος τοτε δειξει γαια χανουσα
ηξουσιν δ' επι βημα θεου βασιληες απαντες
ρευσει δ' ουρανοθεν ποταμος πυρος ηδε γε θειου.

In eadem sententia et Optat. loco citato ἰχθὺς inquit Latine piscem, in sacris litteris maiores nostri sic interpretati sunt ex Sibyllinis versibus colligentes, quod est Iesus Christus filius Dei salvator, eodem pertinet et illud Tertul. Lib. 1 de bapt. ferae, viperae et aspides, ipsique reguli serpentes arida et inaquosa sectantur, sed nos pisciculi secundum ἰχθὺν nostrum Jesum Christum in aqua nascimur, ubi notandum ferarum, serpentium, regulorum etc. nominibus intelligi Sabelicos qui de baptismo male sentiebant, Contra christianos qui baptizati dicuntur pisciculorum nomine sunt propter Christum ἰχθὺν tum

etiam

etiam q. ante baptismum, serpentes fuissent, per serui, per baptismum fac-
ti sunt pisciculi. Idem opportere omnia serui. Alludunt n. ad naturam
piscium quam constat esse venenis opportune, et serpentum quorum aquati-
cos animi venenis opportere esse, contra terrestres veneno plenos. Tertio
modo potest intelligi daemones fugari vel alliti rebus naturalibus, non quod
agant in daemones sed in homines vel disponendo eos ad eos effectus
quos daemones volunt in eis exercere, vel tollendo dispositiones, atque modo
verisimile est solutos daemones à simili descendere pulsata cithara,
Et sic bonum in Helisaeum venisse psalte adhibito, cuius sunt adminiculo quod
non exhibuit Moses dum alijs prophetis praestitisset, et prophetabat unde
ea quae enarrat Rabi Moses Aegyptius In lib. Moreh et in libello de 13
articulis. Quarto modo fugari possunt vel vocari rebus naturalibus tamquam
signa ab ipsis daemonibus instituta ut ait Euseb. lib. 4. praep. Euang.
c. 6. & 7. sicuti principes alij alijs signis in bello milites cogunt: atque
ita verisile est omnes Magos Sortilegos fugare daemones allicere, Itemque
pacto vel tacito vel expresso ut supra diximus. Quare cum fatentur
in iudicio se tale aliquid adhibuisse non est dubium quin plectandi sint, ut
qui pacti sint cum daemone, aliae res miscent naturales diuinis, imitantes
religionis ritus. Ubi videmus in baptismo aquam verbum sanctum adhiberi, ita illi
aliqua verba Dei gratia, aut carmina aut lineis quibus tamen adiungunt sacramenta
Ecclesiastica, aut psalmum. Quae omnia superstitiosa sunt, et pactum cum daemo-
ne tacitum vel expressum indicant.

Non esse fas Daemonem vocare

Nunc antequam pergam ad ea quae dicenda sunt de ijs rebus in quas dae-
mon potestatem exercere potest, liber statuere in nobis daemones vocare
liceat, aut eos qui pactum cum daemone habent, ut magos mathematicos
diuinatores etc. Hoc igitur certum est, quanta seueritate Lex sacra pro-
hibeat, leuit. 19. Non declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid sciscita-
temini ut polluamini per eos, ego dominus deus vester. Quod n.
additur ego sum dominus deus vester, eam vim habet ut significet

quod

quod vetatur vel eiusmodi ut si fiat committatur idolatria. Lev. cap. 20. Vir sive
mulier in quibus Pythonicus sive divinationis spiritus fuerit morte moriatur, ver
lapidibus obruent, sanguis eorum sit super illos. Deut. 18. cum ingressus fueris terram
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum
gentium; nec inveniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam suam ducens per ignem
aut qui ariolos sciscitetur, aut observet somnia atque auguria, neque sit maleficus aut
incantator, neque Pythones consulat, nec divinos, et quaerat a mortuis veritatem
omnia enim haec abominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo
perfectus eris et absque macula cum Domino Deo tuo. alii institutos est etc. et 2.
Paral. 33. inter scelera Manasse et illud numeratur quod observaret somnia, male-
ficiis artibus inserviebat et habebat secum somniatores et ariolos, huiusmodi alia testi-
extant apud Esa. c. 8. apud Habac. c. 27. et Actuum ca. 19. cremati sunt libri eorum
qui fuerant curiosa sectati. Itaque nemo seipsum fallat eo praetextu quod veri-
tatem discere per se non sit malum, aut alio eiusmodi. Scriptura enim absolute docet
esse summum scelus daemones quoquo modo consulere, et ratio in promptu est, neque
enim daemones vocare possumus, nisi tanquam aut superiores aut inferiores, tan-
quam superiores vel auctoritate Dei qua ille nunc ~~[illegible]~~ cogi potest, quod Deus non
permittit, et si usurparemus faceremus sicut servi, qui aliquid accipiunt adulterinis
domino plures vel nostra, idque facere, quia ex scriptura constat nos esse illo inferiores
non tanquam pares vocare possumus rogando amice, aut tanquam inferiores, id
voto ei constricti, quia Deus non vult nos cum illo quicquam habere commercij
adde quod consulere daemones aut ariolos etc. de rebus futuris est eum facere Deum,
quia illa cognoscere est solius Dei.

Quibus in rebus Daemon potestatem exercere possit.

Tria sunt rerum genera in quae daemon potestatem exercere potest, bona animi, bona corporis
et externa. bonorum autem animi non mens intelligentia et voluntas, in quibus exercet
potestatem tribus modis, obcaecando, persuadendo et imbuendo artibus divinatoriis. et
quidem posse daemonem obcaecare docet Scriptura, tum exemplo Saulis fu-
rentis 1. Reg. 16. tum et lunaticorum Matth. 17. quare dubium non est certis temporibus
a daemone mentem alienari, etiam medicamenta quaedam sunt quae alienandi
vim habent, quam vim daemonis motus nomine, quod Theologi non ita accipiunt
quasi agat daemo in ipsam mentem: sed quod eam partem qua phantasmatum capax est
ita perturbet, ut non possit officio fungi, idem et officia detinendo diu

seminale

homines in turpi aliquo flagitio, nam qui diu aut amori, aut avaritiae dedi-
ti fuerunt ad mundi solent. Quod ideo mihi persuadeo daemonis opera interdum eve-
nire quod eius ministri glorientur saepe hominem dementare et infatuare. De persu-
adendo aut dicere alio pertinet. Itaque de artibus divinatoriis superest ut di-
catur. Artem divinatoriam generatim sive bonam sive malam Graeci μαντικὴν appel-
lant, et μαγίαν, hanc quidem tradiderunt minutissime in species pene innumerabiles
ut patet lib. 7. ca. 50. qui dividendi methodum minime servavit. Nonnulli nostra
aetate dixerunt aliam esse naturalem idem sumptam ex rebus naturalibus, aliam dia-
bolicam, quam divisionem sumpserunt ex Caelio lib. 9. ca. 28. alii accuratius dixerunt
esse unam πνευματικὴν idem perfectam ex afflatu divino: aliam φυσικὴν
sive τεχνικὴν, aliam κοινὴν sive δημώδη, propriam hominum imperitorum,
et constantem a vilibus quibusdam observationibus. Ego sic puto distinguendam,
aliam esse naturalem, aliam non naturalem, et rursum non naturalem, aliud esse divinam,
qualis est prophetia, cum sit quaedam facultas divinandi, aliam diabolicam
quae suggeritur a malis daemonibus, aliam mixtam, idem compositam, partim ex diabo-
lica, partim ex naturali. Quod genus perniciosissimum est, quia homines saepe ornant
specioso nomine magiae naturalis. Itaque mihi venit in mentem quod excellens quidam
mathematicus dicere solebat esse multos qui ei disciplinae se tantum consilio studebant
ut mathematicae honestum nomen obtenderent diabolicis artibus divinandi, cuiusmodi
homines sunt similes foeminis quae nubunt ut celent adulterium. Naturalis
magia pene habet tot genera quot sunt rerum naturalium, alia enim sumitur ex astris
quae vocatur astrologia, alia ex igne ut πυρομαντεια, alia ex aliis, ut αε-
ρομαντεια, υδρομαντεια. γεομαντεια, βολομαντεια, δενδρομαντεια —
Est autem observandum res naturales aliquando esse simul causas et signa rerum futu-
rarum, ut Genes. 1. sol et luna facta sunt in signa et tempora, aliquas esse diversorum
esse effectus et signa, ut eclypsis lunae est interpositionis terrae effectus et
et signum eius interpositionis, aliae ita se habent res naturales, ut habeant una
aliquid rationem communem cum iis de quibus instituitur divinatio, ut Matthaei 16.
dicit Christus, cum videtis rubicundum coelum, dicite crastina erit serenitas, rubica-
enim esse rubor enim est signum serenitatis, non quia causa est eius, sed quia effectus
eiusdem causae futurae serenitatis, aliqui sunt tantum signa instituta, ad significandum
ut Genes. 9. iris a Deo instituta est, ad significandum non fore aliud diluvium
nonnunquam sunt signa rei aut praesentis aut praeteritae, aut futurae, sed

ita ut

ita ut divino permissu eveniat praeter naturae ordinem, ut cum sol stetit Jos. ca. 10 et retrocessit per decem gradus Esa. 18 et cum patiente Christo obscuratus est, et obscurabitur sub finem mundi Luc. 23. Et stella praecessit magos, cuiusmodi omnia portenta appellantur. Sit ergo regula generalis omnem divinationem sumptam ex rebus naturalibus quae non sunt neque causae neque effectus, neque habent rationem communem esse diabolicam aut suspectam donec probetur divina, ut si quis divinaret quempiam suspendendum, aut quod aliquis furatus sit, nulla enim res naturalis humanum pot. signare. Hic notandum est nullum referre quomodo quis divinet ex rebus naturalibus, sunt enim qui putant vere ex iis cognosci posse res futuras ad eas quae sunt in ignoratione excusandi fuerunt ut doceantur; alii cum dubitent de vi rerum naturalium, et tentant divinare, et hi in maiori culpa sunt et coercendi ut curiosi; alii cum sciant non posse sumi ex rebus naturalibus iudicium rerum, hoc tamen praetextu celant artes diabolicas, qui sine ulla dubitatione comburendi sunt. –

Diabolica item et mixta divinatio est instituta a daemonibus ad imitationem divinae, quia aliqua divina fit sine rebus externis, ut 2 Reg. 19 et 23 psaltes adhibitus est ut Eliseus prophetaret, et alibi adhibetur saltatio etc. Ita daemon aliquos sine suggerit quod divinatur, aliquando adhibet etiam res externas et rursus sine rebus externis divinare faciunt vel vigiles vel dormientes, idque imitatione etiam divinorum, et rursus vigilantes quatuor modis facit divinare: primo quia cum in illis habitat eorum animos tacite alloquitur, quae vocari pot. ψευδοπροφητεία, de qua tam multa in sacris literis. 2o sunt prophetae olim aliqui a spiritu agitabantur ut viderentur a mente alienati, ut 1 Reg. 19 Numquid Saul inter prophetas? Et in nudi et saltantes vaticinabantur. Ita daemon sic aliquos per ἐνθουσιασμὸν exagitat. 3o quo genere spiritus afflatu ac furore quodam diabolico, ut videntur esse Sybillae, etsi scio alios contra existimare et coactas verum dicere voluntate divina, sicut in Evangelio dixit daemon Christo: Tu es filius Dei. 3m genus est quod semper hominem occupat, sicut bonus spiritus semper manebat in Moyse; hi spiritus Pythonici vocantur, de quibus varie indicatum est. Origenes putavit quendam a puero habere scriptum ποτονικον, qui contra quam sentiam Methodius totum librum scripsit; alii Pythonicum spiritum vocant quemlibet malum divinandi spiritum; alii autem qui ex astris divinarent; alii qui per ventrem divinarent; atque ita intelligendos esse locos scripturae in quibus agitur de Pythonibus ut ex prophetia colligitur. Plato in Timaeo

scripsit

scripsit de Euricle quodam Pythonico ad cuius divinandi rationem allud cha-
ristophanes ait Μιμησαμενος την Ευρυκλεους μαντειαν διανοιαν
ει αλλοτριας γν ειναι ενδυς εν σφηξιν · pag. 148.

Itaque ia erat spiritus qui in ventre eius degeret loquebatur vel per pectus vel per umbilicum vel per pudenda. Ita etiam Plutarc. in libro Cur oracula defecerunt, Non est inquit credendum deum ingredi in homines ut faciunt ἐγγαστρίμυθοι ἢ πυθωνικοὶ. et Iamblicus in lib. de Mysteriis Aegyptiorum reddit quod dii habitent qui per ea membra vaticinarentur. Orig. initio lib. 7. adversus Celsum quod tamen aliter explicat Eustathius in illud lib. 3. Iliad. οι κι πλειστον εχον πυθιοφαντε περι αρων δοατ Pythiam vatem solitum ita divinare, ut daemon per genitalia loqueretur quo ipso argumento probavit qui ita vaticinarentur, non ex deo, quod facit Chrysost. homil. 29. in 1. ad Corinth. accedit opinio Hebraeorum, qui ut ait Gerard. in Leod. cap. 27. et 28. ait eos Pythones qui habitant in ventre et vel per umbilicum vel per pectus loquuntur qui vocantur ἐγγαστρίμυθοι. Caelius lib. 4 cap. 10. scribit se vidisse mulierem nomine Iacobam quae habebat Pythonicum aliquando loquentem per umbilicum, aliquando per pectus aliquando de rebus praeteritis alta voce, aliquando de futuris per bombum, eoque obscuro. Quartum genus est quo loquitur diabolus ad eorum sicut deus revelavit ad auriculam Samueli de ingressu Saulis. hoc genus non habet nomen quia non est annotatum a scriptoribus tamen experientia didici esse quosdam huiusmodi. Quidam n. divinus cum consuleretur dicere solebat, tali hora illud mihi dicetur in aurem. vocari potest ἐνωτιζος, in auricularis quod nomen D. Hilarius usurpavit, etsi in alia significatione.

De insomniis

Fit item per insomnium divinatio cum autem sint insomnia in varia differentia ut pene vera a falsis distingui videatur nisi dividi posse vel secundum causam vel secundum formam qua videntur vel secundum finem, de fine autem eo instituti dicere si spectemus eum, somnium est quadruplex, primum divinum quale fuit Ioseph, et Pharaonis, Nabuchodonosoris, secundum diabolicum, tertium naturale, ut eorum qui abundant pituita, futuras somniant pluvias, Quartum animale sive morale idem ex cogitatione vel affectu profectum; Nam ut ait Gregor. Nazianz. θελουσιν ημιν ονειρατα πολλα νυκτος ita Macrob. in lib. 1 Scipionis cap. 3. et August. de spiritu et litera cap. 23. tom. 3. Si formas sunt

praedicta

Primum quod retinet generale nomen somnij, Secundum quod visum seu visio vocatur, Tertium oraculum, Quartum insomnium, 5m phantasma, seu apparitio, Primi generis est quod narrat Epiph. in vita Heliae, et quod scribit Georg. presbyter in vita Theodori, et illud Policarpi qui pulvinar, cui indormiebat, comburi in somnijs vidit. Euseb. lib. 4. hist. ca. 14. Somnium est igitur proprie, quod per rem obscuram nobis aliquid indicatur, quale est illud Jacob. Genes. 28. de scala et Genes. 37. Josephi de manipulis, quale et Pharaonis praefecti pincernarum et Nabuchodonosoris, qualia quae sunt naturalia non sunt, neque enim res illa naturalis potest per rem obscuram clariorem figurare, Itaque causa est aut divina et huiusmodi reperitur in sacris literis, aut diabolica, qualia leguntur in prophanis ut apud Herodotum de filia Polycratis Tyranni, quae se somniavit in sublime sublatam à Jove rapi et à sole inungi, et quod narrat Plutarchus de Cimone Atheniensi in eius vita, Visio cum corpus aperte ut quod est futurum Divina gratia vel solent, quae ex causis naturalibus aut animalibus proficiscuntur, ideoque huius illa exempla reperiuntur in sacris literis. D. Aug. lib. 9. Confess. cap. 11. et lib. 8. ca. 12. narrat somnium matris quod somniarat, illa adesse filium paulo antequam adduxisset. Plin. lib. 2. cap. 50 Publium Cornel. Rufum oculorum visum amisisse, cum id sibi accidere somniasset. —
Galen. lib. de praesag. ex insomnijs scribit somniasse quendam factum sibi crus alterum lapideum, quod post paraliticus factus est. Septimus Severus non alia de causa filium Antoninum vocavit, quam quod somniasset aliquem hoc nomine sibi successurum, ut tradit Spartianus et Xiphilinus. Theodoretus lib. 5. hist. cap. 6. et 7. Theodorum somniasse imperij coronam à Meletio sibi imponi, quem nunquam videbat, et post tantum ex insomnio agnovit.
Oraculum est cum dormienti aliquid nunciatur, idque vel opinione tum cum nemo quidquam nunciet, sed tamen ita videatur: Quod genus praetermitto quia ad rem non pertinet, vel re ipsa, idque vel ex parte Dei vel ex parte daemonis, Ac rursum ex parte Dei 4. modis, Nam aliquando ipse Deus per se nunciat, ut cum Genes. 20. Abimelech nunciatus est Sarram uxorem esse Abraham, et Math. 2. magis per alias vias reverti iubentur:

alias

aliae per angelum. ut Ibidem cum per angelum commonetur Joseph ,
primum de petenda Aegypto. 2. de redeundo in Judaeam. 3. de secessien-
do in Galilaeam: et Paulus dictus est ab angelis neminem e navi
periturum. Acto. 27. Interdum per homines. Viventes aliqn per homines
mortuos, Qui in somniis apparent. Ut Actuum 16. Paulus ab homine Ma-
cedone rogatus est ut veniret in Macedoniam. Tale est quod D. August.
scribit in lib. de cura pro mort. cap. 11. de cautione per somnium cuidam Me-
diolanensi ostensa, Et quod refert Cassianus lib. 8. cap. 16. de Inventione
Reliquiarum D. Stephani. A Daemone solet fieri ac eadem ratione fieri
ut potest qui sit simulus rerum divinarum. Insomnium est cum id quod vigilan-
tes cogitamus aut optamus dormientes videmus. hujusmodi Interpretantur no-
nulli: fuisse illud Pauli ad. 16. Vir Macedo quidam erat stans et
deprecans illum et dicens, Transiens in Macedoniam adjuva nos. Et
quae ponit August. lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 12. de Jo-
anne Monacho, Apparitio est, cum formam aliquam videmus sive pa-
tiet aliquid sive non, quod genus somnii maxime naturale est. Sunt aut
de somniis quatuor opiniones, Prima est omnia a Deo esse et aliquid
divini habere etsi non intelligamus, Ita Homerus lib. 1. Iliados ,
καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν, et Philo. εὐλωπεῖ τοὺς θεοπέμπτους
ἐναργεῖς ὀνείρους , Quae opinionem constat esse antiquissimam quod
ad hanc refutandam Arist. scripsit lib. de divinat. per Insomnia, Cuius
ratio est quod somniant aeque probi et improbi, quod non esset si omnia a Deo
proficiscerentur, 2a est omnia esse naturalia, sed et posse rebus naturalibus
ita excitari ut sint oracula, Ita Plin. in lib. 37. cap. 10, ait in Bactris
esse gemmam nomine εὐμέτην silici similem, quae capiti supposita somnia
faciat esse oracula, Hi autem sunt et contra sacras literas quae vetant obser-
vari insomnia, Deut. 18. Ne sit qui somnia observet, 2 Paral. 33. damn-
natur Manasses quod somnia observaret, Esa. 15. hiere. 23, et 29. Quarta
opinio est magis veritati et religioni consentanea, somnium visionem
oraculum

oraculum proficisci à Deo. Insomnia et phantasmata ex causis qualibet. Macrob. Lib. 1. In somnium Scipionis ca. 3. porro ut discernam quid credendum sit, quis non illa regula tenenda est. Si res de qua somniatur eiusmodi non est ut possit dare rationem qualem vel animalis credendum est esse diabolicum somnium, donec constet esse divinum. Sicut Lucianus non statim ut somniavit de reliquiis D. Stephani credidit, sed oravit, sed cum ter se somniasse ac orasse, contulit se ad experientiam hoc post miraculis confirmatum.

Alterum genus magiae diabolicae est quod fit adhibitis rebus externis in quo versantur omnes sagae. huius sunt genera septem. primum fiebat per Idola ad imitationem Dei qui ex arca et propitiatorio respondebat et vocatur Χρηστήριος. 2um est sacrificia quod vocatur ἱερομαντεία vel θεοσκοπία sunt. et Hebraei multa extorquebant à Deo per sacrificia quae adhibebant atque eum consulerent. 3m per Carmina et incantationes vocatur ἐπῳδοί. Nam et sanctis prophetis mos fuit canendo vaticinari. 1. Reg. 19. et adhibitis instrumentis musicis 1. Parat. 25. 4m per excitatos mortuos. Nam ita 1. Reg. 28. Pythonissa conata est excitare Samuelem quod genus vocatur νεκρομαντεία. 5m per mortui aliquam particulam, cuiusmodi exemplum supra allatum est, hunc vocant νεκυομαντείαν. Cum autem Hebraei Pythonissam genata vocari sunt quia excitatis mortuis sunt quae tum per νεκυιον divinat. quicunque illud addunt per Pythonissam excitari mortuos pedibus resupinis atque ita celebritam Pythonissae visu Samuelem quod is rectus non resupinus apparuisset. 6. per speculum in quo dicunt sagae respectare futura, vocant κατοπτρομαντείαν. ideoque videbitis alia infinita genera referri. Tale illud quo sagae divinant vitro spectando, in quo gloriatur Daemonem se habere nobilissimum qui exhibeat rerum futurarum imagines. Secundum quod exhibetur spectanda pelvi aquae plena quod vocant λεκανομαντείαν quod videlicet sit ex sacris literis sumptum. Nam Hebraei et magnus Alexander in Theod. ca. 25. et 28. annot. Διηγήσεις.

ΞΖΧ

ita esse nota propria captorum in quibus voluerit voluntas Dei. Itaque quoties esset consulendus pro opere Dei, nisi illos lapides contemplari, et per sortes quia in sacris literis eo usitatum legimus. Nam Jos. 7. sorte inventus est Achan qui furatus est de anathemate. Leu. 16. aries eligitur, et 1. Reg. 10. Saul sortibus electus est in Regem, 1. Regum 14. Jonathas sorte deprehensus. Paral. 1. sorte compertum est eum fuisse causa tempestatis, Act. 1. Matth. sortibus electus est, ad hoc genus infinitae species reducuntur, nempe in quibus casus et fortuna dominantur et nostra πεττεία, ἀστραγαλισμὸς ἀναγραμματισμὸς κριθομαντεία, et Turcis usitata, Item ad sortes referuntur quae videntur esse species naturalis divinationis, quae cum casu concurrunt. Itaque cum aves quaspiam spectata linea dicit se aliquid vidisse quod indicat futurum bellum saga existimanda est. Item iudicium de ea quae augurantur ex trepidatione flammae, aut aerae motu, etsi non haec res naturales sunt, ipse tamen pro se habentur ut naturalibus.

Ut autem intelligamus quid sortibus liceat, duo observanda sunt, primum quot causis regi possunt sortes, deinde quot sunt sortium genera, neque non de omnibus idem iudicium est. Ergo quinque causis regi possunt sortes vel solo casu, vel astris vel fortuna vel daemone, qui aliquid se miscet sortibus (qua ratione fit ut in Chartarum ludo et similibus perpetuo lucrentur) vel Deo. Sortium autem Ephesii alias vocabant Lycias, quod in Lycia erant repertae, alias Delias quod in Delo erant inventae: et alias Praenestinas etc. atque hae primo venditabantur. Ita Cic. lib. 2. de divinat. Theologi aliter dividunt et D. Thoma q. 95. art. 8. alias vocant divinatorias, quae comparantur ad res sciendas et ab antiquis vero vocatae sunt sortes sanctorum, seu Apostolorum, cuiusmodi usus est Josue cap. 7. cum deprehendit Achan accepisse de Anathemate. Item Jonathas deprehensus est sumpsisse cibum, 1. Reg. 14. et Jonas esse causam tempestatis Jon. 1. alias consultorias quae adhibentur ad agendum, sic hos Levit. 16 eligitur aries ad sacrificium. 1. Reg. 10. Saul in regem, Act. 1. Mathias in Apostolum, alias divisorias quae adhibentur ad distribuendum, cuius exemplorum plenus est liber Josue, et Levit. et Num. Sic factum est ut

Hebraica

hæreditas sors vocaretur, et Gratia & Angelopolis, quod igitur attinet
ad divinatorias sortes eas ubi non licere quia cum in eis non sit via naturalis
aut expectatur responsum a quatuor primis causis, et non licere aut
a deo et est deum tentare, hoc genus ab Ecclesia prohibetur in Conc.
Ancyrano, et in Agathensi, cap. 42. tomo. et apud Gratianum 26. quæst.
2. c. Aliquanti et apud Ivonem p. 11. ca. 4. et Conc. Venetico ca. 16. et
Consultoriæ sortes nonnullam cum divinatoriis habent affinitatem. Quare
ab illis quoque abstinendum nec actus humanos aut casui, aut stellis aut
fortunæ, aut dæmonibus subjectos credantur. Itaque et has sancti repre-
hendunt Hiero. in com. in cap. 1. Jonæ, Aug. Ep. 119. et Beda in cap. 1. act.
Sic usus est rex Babiloniæ cum miscuit sagittas, Ezech. 21. Item Judi
bellum aggrediuntur nulla sagitta, et Ezechiel 3. et 9. Aman sortes divi-
nat quo die sunt Judæi delendi, sortes hominum debent esse prudentia et consilia in rebus.
Nullum numen abest si sit prudentia rebus. Ut inquit Ju. Christianorum
vero protec, vias tuas domine demonstra mihi, Scio domine quod non hominis
via eius actiones curas quæ sunt dni et. primum si careat contra his de causa
primum cum dne consilium humanum deest precedentibus precibus ad deum. Ut
Apostoli fecerunt, Sic Beda quamquam potius in aliis actionibus in Eccle. fieri
debere, Beda et D. Thomas. 2º ad evitandam contentionem aut ambitionem, Sic
Ambros. in cap. 1. Luc. ait Zachariam sorte electum, Prouerb. 18. Contra-
dictiones comprimitur et inter potentes quoque dijudicat. Et ponam
de Judiciis, sed cum ambo ad judicium provocant sorte [illegible] dicebat sole
et Cota delegatio e fidei com. w. si duobus. 3º ad evitandam invidiam et
querimoniam. Aug. Ep. 180 sorte qui fugiant eligendi et l. de doctrina
Christiana c. 28. Pauperibus sorte danda eleemosyna, divisoriæ non solum
sunt licitæ sed et utiles et a sanctis usitatæ ut supra dictum est, itaut
sors hæreditas appellata sit et laudetur lex quæ obtinet in multis locis ut
si fratres adituri sunt hæreditatem primus dividat, 2º mutat sortes 3º eligat, ultimus ...

Quomodo exerceant Dæmones potestatem in hominis voluntatem

Quomodo autem dæmones possunt incitare homines ad peccandum alio pertinet, sed hic
illud dicemus quomodo possunt homines incitari ad aliorum amores, et primum quid de illud

pro

pro fide Catholica habendum est non posse daemonem aut eorum ministros vene-
ficos humanam voluntatem cogere, quae ita natura comparata est, ut ne a
Deo quidem cogi possit, ni desinat esse voluntas, nam voluntatem cogi implicat
contradictionem, Cum velle nihil aliud sit quam propensum esse, Itaque cum scriptu-
ra significat homines incitatos fuisse ad peccandum, nusquam dicit coactos, sed
illectos aut tentatos fuisse, ut Gene. 4. Serpens primos parentes non coe-
git sed tentavit fefellit, quin et est in 3. cap. Genes. sub te erit appetitus eius
secundum peccatum ex [illegible] illius, et veteres cum de daemonibus disputant, nus-
quam impulsores eos dicunt, sed tantum incensores, quod sumptum est ex Cassiano
Colla. 7. ca. 8. ubi ait ita dicimus daemones viris proficientibus adversarios, ut
eos tantummodo incensores malorum non esse impulsores eos credamus et ex Cle-
mente Lib. 4. recog. hoc inquit, scire nos volumus quod daemones
in quos se sponte subdideris potestatem adversum homines non habent, quamvis
aut repugnat voluntati cogi aut pati vim, non tamen repugnat inclinari
ne vitio quidem, quia veritas non semper significat vim, quae est semper
coniuncta ut existimus quidem vitio sed libenter tamen, multo autem minus
inclinare liber quomodo inclinatur qui rationibus inducitur in utram sententiam,
sed priori modo solus Deus inclinare potest utram voluntatem quia solus Dominus
utrius voluntatis, atque ita accipiendum est illud Prov. 21. Sicut divisiones
aquarum, ita et cor Regis in manu Domini est, quocunque ergo voluerit il-
lud inclinabit, Sensus est id proprium esse Dei, Secundo autem modo daemones
inclinare possunt ad amandum, idem indirecte ut vulgo dicunt, idque multis modis,
Primo intrinsecus tantum hoc est menti proponendo virginem quamvis et formosissi-
mam quae sit deformis, Secundo movendo corpus, idem enim humores in quo
resideat libido, Tertio mixto, idem et persuadendo animo et movendo corpus
Quarto adhibitis extrinsecus medicamentis, neque enim negari potest quasdam esse
quae hanc vim habeant, quae φίλτρα vocantur ut est pastinaca sylvestris
sive σταφυλῖνος teste Dioscoride lib. 4. cap. 75. et Eustathio in Iliadem
6. Quinto his ipsis varie inter se miscendis, Sexto adhibitis rebus ex[illegible]
sed tamen non ad corpus ut cum sagae duas imagines ex cera coniungunt homi-
num in coeuntium modum, non aut applicant ad eorum corpora, quos

affinibus

afferre volui. Septimo sit rursum rebus variis coniungendis. Sed autem est differentia inter daemones et veneficos quod daemones his omnibus modis et ponunt et solvunt, venefici autem tantum adhibitis rebus externis ad corpus vel etiam ad non corpus quae sunt foedera diabolica quibus vocati daemones agunt in corpora hominum. Itaque verum est veneficos posse incitare ad amorem sed falsum est cogi voluntatem. Item verum est res quasdam quae adhibentur ad corpus non habere vim ullam agendi naturalem, verum circulus virgineus vel nescio quod scriptum et collo suspenditur aliud habere vim quidem naturalem movendi absolute sed non in hunc potius quam in illum quia nulli rei naturali inest talis vis. Quare simul atque quis deprehensus est, quempiam ad amorem incitasse per huiusmodi rationem, id non vi medicamenti tribuendum est, sed arti superstitiosae.

De dæmonum potestate in corpora humana

Hic octo quaestiones versantur. Prima est an possint daemones corpora humana transferre ab uno loco ad alium aut simpliciter abrepta aut etiam vecta iumento aut aliter, quod sibi evenire sagae gloriari solent. Ac primum illud quidem certum est posse illos facere permissu Dei, nam ex scriptura constat bonos angelos id fecisse, cum sit utrorumque par in parte eadem iudicium. Ut Daniel 14. Abacuc momento temporis translatus a Iudaea in Babylonem et Matth. 4. Christus ex deserto translatus est ad templum pinnaculi. Credibile enim est Christum ut sua sponte voluntate tentatus a daemone est, ita et permisisse se a daemone transferri ut boni auctores ut Chrysost. et Gregor. interpretati sunt. Et act. 8. Philippus abreptus est in Azotum, et quod autem Simonem magum volasse fabulosum est, narratur ab Hegesippo lib. 3. de excid. Hierosolymitano cap. 2. et Ambros. ser. 68. et in com. cap. 8. Romanorum, et ab August. serm. 3. de Petro et Paulo et Philostratus meminit ne falso aliquid legisse de quodam Apollonio Tyaneo, et Wenegarius magus cum eadem nocte et Romae fuisse et in Turonensi ecclesia praelegisse lectionem narrat Gulielm. Nogiacensis in Cronicis, an tantum revera transferantur a daemonibus homines fuit difficile explicatu. Cap. Episcoporum 26. quaest. 5. Quod id negare videtur, et eius vero interpretibus Iurisconsultis et aliis

multum

multum negotij accedit experientia, dicunt n. mariti aliqui uxores sagas
pupugisse sibi accubantes, nonnulli etiam percussisse, ita ut extazeum vibices
nec tamen illas persensisse. Quod argumentum est animo tantum fuisse abreptas Sac
opinione, sed non possum non assentiri contrariae sententiae ut pote cum probam
auctores fide dignissimi Jacobus Sprengerus, et Silvester quorum alter
fuit diu inquisitor fidei in Germania, alter Romae, ac etiam post Magister
sacri Palatij cuiusmodi provinciae solent quimsimi in rebus magnam experien-
tiam afferre. Itaque puto 4. modis transferri sagas, aliqui sunt pedibus
quod testatur Silvester ex earum confessione. 2° opera daemonum sive
simpliciter abripiantur sive in iumento delatae. 3° non re sed sola opinione
4° ita ut ipsaemet ignorent utrum re vera an sola opinione. Tot n. modis
videmus aliquos de loco in locum translatos in sacris literis quarum imita-
tione creditum est artes magicas inventas fuisse. Primum pedibus proprijs
quod facile est aliquid rapti angeli ut Abacuch nonnunquam sola cogita-
tione, ut Ezech. 8. transtulit me Hierusalem in visione Dei. Item non re-
cepta 4° Ita ut ignorent vere an solum opinione ut D. Paul. 2.
Corinth. 12. in corpore an extra corpus nescio Deus scit, est et aliqui
rationi consentaneum, si enim ex fieri pot. et factum est, aliqui ut probatum est
non est et absurdum fieri praesertim cum ipsae sagae fateantur accedit
experientia, cuius exempla infinita commemorat Sylvester in lib. de Stra-
gimagarum daemonumque mirandis. hic vero satis tria protulisse ex
lib. 2. Comment. Inquit vicarius ordinarij et inquisitor bex curiosita-
te ut quod forte plene Strimagas quas carolibus definiebam
non credebam modus una earum ludum qui non longe aberat audie-
runt, ex omni regione videram demum omnibus licentiatis daemon
coepit ludis fingendo se eos durante ludo non vidisse repente omnem con-
cionem denuo revocavit, et Jacob duos judicavit adeo baculis verberarunt
quod infra quindenam utrique interijt. Sic deus ergo curiositate et forte alia
crimina permittendo mulctavit et multo post adeo rem mirabilem quam de
seipso narrare consuevit, Platinus quidam nomine Hieronimus ut puella in
servulis diligens ea potitus est, medio eunctam Stragmagas cui assensit
adire

adire Ludum Diaboli quae Striximaga assistante Daemone ad Ludum illum trac-
ite Hoc pacto expoliatus inter manum et brachium, et cibo Unguento Liniens
designans cibum Characterum, ut docebat illa Striximaga, illaque ibidem
fecit et simul ducta puella ibidem praesens, etiam ab eo violata et statim
omnes sublati sunt per apparitionem tecti super equo fractum et videbatur
ut tanta velocitate ad instar venienti ferebantur, ut aer scissus acutis-
simum sibilum redderet. Ibi sex milia virorum ac mulierum multa fuere
cum exiguo lumine tripudiantium, peracto Ludo per scelerias delatus ut
prius domum rediit et scelerias ipsas quas unquam viderat potuit
et alia intermedia loca eundo ac redeundo et foemina quae omnia cum unquam
vidisset postea visa recognovit, et scelerias imprimis egressus domum
expleta libidine in virginem, tamquam fuerimus valde perforati ut for-
te erat bene natus aut divina pietas miserata est Episcoporum seu contra
vicarium eius adivit plene fassus est, et tertia ... reclusis solemni-
ter vapulavit, ac Deo miserante religionis ingressus honeste vivit,
et forte ut vivit in pn̄ti et paulo post crebro pueri puellaeque 12 vel
10 aut 8 annorum doctrina et hortatu inquisitorum resipiscunt qui et
in tanta rei miraculum instar illius ludi saltare iubentur, idque ita
faciunt ut nullus sapiens negare possit quin altiori quadam arte
et quae humana transcendat sint edocti: Nam cum illae Choreae per oīa humanis
dissimiles sint, quod in illis foemina post dorsum masculi feratur, et non ante-
cedendo sed retrocedendo saltetur, et in fine cum reverentia procedant dia-
bolo solvenda est oī tergo dantes inclinant caput non in ante sed retro
et pedes non flectunt retro sed in ante elevantes in altum tanta gratia
venustate perficiunt, ut eo statim et in pueritia sit impossibile didicisse.
Sacrama Sylvester. Quae cum ita sint transferri nonnunquam re ipsa sagas
certum est, ad quid faciunt ut transferantur? aiunt inungi unguento facto
ex corpore infantium atque ita abripi, quae causa cur sagae solent infanti-
cidas quae non transferuntur si somniando videre velint quid Ludo geratur
cubare in sinistrum latus, si vigilando ex ore vaporem quendam crassum
prodire cernunt omnium quae illic geruntur imagines. Quae cum ita sint
videndum quid respondendum sit ad concilium Ancyrianum Can. Ep.

26. q. 5. Ad inscitia Pontificii interpretatur adeo vexavit ut cum sua glosia mi-
nime nugis replere solerent in eum Canonem ne verbum quidem scripserint
Quia narrat Sylvester se iudicem non fuisse qui maleficam vellent accusare
quod eo canone adducti putabant non posse vere transferri sagas. Ipse Sylvester
rudet. respondet primo agi de magis de Canone non de Strigimagis. Secun-
do concedit non omnia vera quia neque Diana vera dea est, neque bestiae
quibus se magae vehi dicunt verae sunt sed istud divinatio est cum constet sic
semper fuisse Strigimagas et siquidem haereticus extitit cum novos Iaco-
bus Sprengerus rudet in Concilio agi de reali transformatione et
quidem sagas non vere transformari omnes consentiunt: sed Concilium etiam
agit de translatione de loco in locum. Melius multo Paulus Grilandus
in lib. de sortilegiis ex ratione legis et interpretandam legem. Itaque cum
enim Canonis ratio sit quod nihil sit divinitatis, Itaque quod ibi de trans-
latione sagarum dicitur non magis definitur a Concilio Ancyrano quam a
septima Synodo, angelos esse corporeos. 2a quaestio est an maleficae pos-
sint ope daemonis reddere se invisibiles et quidem facile esset Calvino
rudere non posse cum ipsum Christum dicit negat posse sed Christum se fecisse
saepius invisibilem satis constat, Luc. 4. Joan. 8. et 12. Luc. 24. et ex eo
quod post resurrectionem quadraginta dies versatus fuerit in terris et
raro sit visus. Videtur igitur et daemones posse non quidem sola voluntat-
sicut Christus, sed vel transformando vel species impediendo visibiles
aut praetenso tenui aliquo corpore aut alio. An autem rebus naturalibus
idem possit praestare quaestio est. et Quidam aiunt Herbam cui nomen
silex est vim habere faciendi invisibiles. et notum est quod commemorat
Plato lib. 2. de Rep. de Annulo Gygis et Poetae de Clypeo Persei,
sed haec universa omnia fabulosa sunt, etiamsi eiusmodi res aliquae naturales
possint facere aut minus visibiles aut omnino invisibiles ut cum
fumo cuiusdam serpentis fiebat ut trabes serpentes esse viderentur non tamen
possunt res eiusmodi. Tertia quaestio est an possint a daemonibus corpora
in varias formas mutari, qua de re Aug. disputat lib. 18.

de civit. ca. 16. 17. 18. et quidem non defuerunt olim qui id non adeo sibi posse existimarent, ac prorsus riderent Ovid. Metamorphoses, quibus similes sunt Calvinistae cum transsubstantiationem negant, et fabulositationis filijs comparari possunt apud eundem Ovidium, hujus transmutationis extant exempla multa apud prophanos auctores, primo n. Diomedis socij in aves conversi dicuntur Aeneid. 10. lib.

Et socij amissi petierunt aethera pennis
Fluminibusque vagantur aves (heu dira meorum
Supplicia) et scopulos lachrymosis vocibus implent. et 14

Metamor. 2. Ulyssis socios in bestias mutatos a Circe scripsit et Homerus Odiss. Theocritum et Virgilium in Pharmaceutria. 3. Arcades traiecto stagno in lupos mutari annos novem traditur apud Plinium lib. 8. ca. 22. et fabula est Agrippas Olympionicam scripsit ait Demaenetum Parrhasium, cum de Arcadum sacrificio egit in lupum versum, hinc Lycaeum Pana et Lycaei Jovis in Arcadia dictos illinc putat D. August. Lupercos Romanos appellatos. 4. Pomponius Mela de Neuris scribit, certo quodam tempore quicunque velit in lupum posse converti. 5. Apuleius lib. 1. narrat de saga quae suum amatorem quod aliam uxorem duxisset in feram mutavit, cui nomen Castor, cauponam in ranam, advocatum in arietem, 6. August. lib. 18. de Civita. cum in Italia esset saepe se audivisse ait in quadam Italiae parte esse mulieres quae porrecto per caseum veneno quos vellent homines in jumenta mutarent. 7. Lucianus se asinum mutatum cum in avem mutari vellet ipse narrat in Lucio, Credo posse daemones corpus unum in aliud mutare idque tribus modis. p° re ipsa quomodo Magi Pharaonis virgas in serpentes converterunt, hanc n. veram fuisse commutationem auctor est D. Aug. lib. 3. de Trinit. c. 7 et lib. unius et viginti sententiarum sententia 4. et ita alii omnes Theologi intelligunt quod meminerim, at mihi non persuadeo daemones solere aut posse homines hoc modo mutare, tum propter animum ratione praeditum, tum et quod mutatio sit difficilior, Itaque sagas credendum non est, in se mutari. Secundo non re ipsa quidem, sed tamen ita ut qui mutantur videantur sibi esse mutati,

alijs

aliis non item; exemplum est de parte praestantii cuiusdam apud D.
August. lib. 18 de Civit. cap. 18. Quarta quaestio est an possint homines
occidere; videri posse; nam et filios Iob interemit et septem Sarrae ma-
ritos apud Tobiam; facit n. partim affectatione divinitatis; volunt n.
sicut deus suos habere martyres et sua sacrificia et quidem una iure
superbiunt nimirum deus sibi nusquam permiserit immolari victimas huma-
nas, ipse ut pote tyrannus facit sibi immolari ubi bigniis; Idolatria et apud
Romanam gentem potissimum ut illis exprobrat Arnob. lib. 2. vide Euseb. de
praepa. Euang. lib. 4. ca. 8. et lib. 5. de demonst. ca. 1. et Hiero. in Epla
ad Damasum; aut etiam sciunt humanum sanguinis partium malignitate
Ita per sagas surreptos pueros sibi oblatos dicuntur; et quod ut quidam
dicunt suggendo sanguine fortasse non est fabulosum affert eadem
M. Crescus apud Psellum quod sint a[illegible]; Occidunt aut sagae pueros
tribus modis; 1o. suis manibus ut infantes, 2o potionibus, 3o. adhibitis
tenue nox habitibus vim, ut nudi sed innocendi demoniis occisori. 5a quae-
stio de inferendis morbis post nota est; 6a est de fascinatione, hac
aut a fando dictam putant quasi maleficium quod inficatur incanta-
tionibus et imprecationibus sed hoc longe petitum est; verius est dictam
esse a πολὺ βασκαίνειν quod invidere est; et fascinare ut dicatur
βασκαίνειν quasi τοῖς φάεσι καίνειν idem la βλέμμασι [illegible] κτεί-
νειν; sicut et Latino auctore ut ipso Cicerone 4. Tuscul. invidere
dicitur quasi nimium videre; quod qui invident vix ponunt ambobus oculos
ab eo quod invident, pro βασκαίνω. Igitur dicimus fascino detracto
posteriore, et mutato β in φ; sicuti cum pro θέλβω [illegible] dicimus,
Est aut fascinatio duplex ut indicat D. Thomas 1a part. quaest. 117
art. 3. altera naturalis quae solis fit oculis - Verg.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos

Cum v3 ob oculorum tenuitudinem facile possit spus ingredi aut exhibe-
atque ita eam tincturam inficere; itaque speculum quod inficiunt mulieres aspectu
menstruatae. Ego credo expeditius dici arbitrabo Basilium scribam
quae causa est cur pueri maxime sint fascinationi obnoxii sint.

altera

altera diabolica de qua ad Gal. 3. O insensati Galatae quis vos fascinavit
non obedire veritati, ante quorum oculos Christus proscriptus est, et in
vobis crucifixus, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγρά-
φη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος pro quo vertitur depictus cum ante de-
pictus fuit, alludit enim ad fascinationem diabolicam ac si dicat non
potuissetis tam facile à fide discedere quam vos fecistis accepistis
quasi si Christus ante oculos vestros fuisset crucifixus, nisi vos aliquis
fascinasset. eodem pertinet quod post sequitur, sic stulti estis ut
cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini. quasi dicat istud fasci-
nationi simile est, et in Deut. ca. 28. ubi legimus tenera mulier
et delicata, quae super terram ingredi non valet, neque pedis
vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invida-
bit viro suo qui cubat in sinu eius, vetus editio habebat fascina-
bit virum suum, ut legit August. in lib. Locutionum Deut. cap. 62
quia Graece est βασκανεῖ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτῆς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

Septima quaestio est num sit verum quod vulgo daemones abuti hominum
corporibus ad libidinem hoc est de incubis et succubis de quo reperio
tres opiniones, quidam enim rident ac dicunt vana esse fabulam, ut Chri-
sost. hom. 22. in Genes. ubi ridet eos qui quod dicitur Genes. 6. cap. Vi-
derunt filii Dei filios hominum etc. interpretantur de angelis affirmantes nullo
modo fieri ut angeli cum sint spiritus rem habeant cum foeminis. Item Cas-
sianus coll. 8. c. 21. nullo modo credendum est inquit spiritales naturas
coire cum foeminis carnaliter posse. Item et Philastrius cap. 106. et
Cyrillo lib. 9. contra Julianum et Procopius cap. 6. et Conc. Anci-
ranum 26. quaest. 5. can. Epi. et Agrippa in lib. adversus Lamiarum
inquisitores, et veteres haereticos lib. 3. cap. 18. et 19. qui duobus argu-
mentis utitur, uno petito ab auctoritate Chrysostomi et Cassiani de quibus
supra, altero ex historia quam affert de Hollandia puella quae cum
eo praegnans facta esset et jam producta ad locum supplicii quod se fassa esset
cum daemone rem habuisse tamen exhibitis obstetricibus inventa virgo
fuit

fuisse. Aegyptii aut, ut refert Vives in ca. 23. lib. 15. de Civit. Incu-
bos daemones et dicunt, succubos negant. Alii (quae opinio antiquissima
et verissima est) existimarunt daemones et, et incubos et succubos, non
quod sexu differant inter se sed quod iidem cum foeminis, tum viris pa-
tere obeant. Quare quod est 1. Corinth. 11 debere mulieres orare
tecto capite propter angelos, nonnulli referunt ad daemones qui foe-
minarum pudicitiae insidiari solent. Sunt et qui illud Genes. 6. Cum
viderent filii dei filias hominum quod essent pulchrae, et eodem refe-
rant. In hac sententia est Justinus in Apocalyp. 1. et 2. Josephus lib.
antiq. ca. 3. Athenagoras in lib. de resurrectione. Lactant. lib. 2.
ca. 15. Tertull. in lib. de velandis virginibus, et Marc. Ephesius
apud Psellum Euseb. et Areop. cap. 4. August. lib. 15. de Civitat.
cap. 23. Quoniam creberrima fama est, inquit, multique se expertos
vel ab aliis qui experti sunt, de quorum fide dubitandum non est, au-
disse confirmant, Sylvanos et Faunos, quos vulgus Incubos
vocat improbos saepe extitisse mulieribus et earum appetiisse et
peregisse concubitum, et quosdam daemones quos Dusios Galli
nominant, hanc assidue immunditiam et tentare et efficere plures
talesque asseverant, ut hoc negare impudentiae videatur. Sic accedit
Innocentii Epi: 8. decretal. ac denique quod ipsae foeminae in quaestionibus hoc fateantur
quantumvis contra honorem suum et salutem. Quare dubitandum non est quin sint
succubi et incubi daemones. Itaque qui in contraria sunt sententia videntur non intellex-
isse auctores eos quorum auctoritate nituntur. Nam quod attinet ad Chrysost. non
negavit posse daemonem cum homine congredi sumptis aliis corporibus:
sed posse sua natura, quod spiritus esset. Quomodo et potuit negare eos edere posse
et bibere, cum tantum hoc fecerint saepe Angeli, ut Genes. 18. 19. et Tob.
12. A Cassiano magis mirum est qui putavit daemones et corporeos
Collat. 7. cap. 13. Habet tamen et ille suam interpretationem, nam cum angelos
putaret corporeos quidem sed tamen non distinctos sexu. Ideo eos non
putavit posse carnaliter coire, idem propriis corporibus veteres auctores
dico ita intelligendos. Philastrius non negat daemones posse cum hominibus

concumbere

contemberi, sed videns nihil aliud definire, quam in uno deo et divinitate, cae-
tera accipienda esse ut obiter et per transennam dicta, quod attinet ad exem-
plum Eusebii, dico puellam magis credendam de vita periclitanti quam ob stetrici
praesertim cum potest daemon cum ea congredi integra virginitate.

An possint daemones generare:

Cumque constet de incubis et succubis daemonibus, videndum est an possint generare, qua de re quatuor reperio sententias. 1a est, non solum posse generare, sed proprio etiam semine posse. Ita sine dubio senserunt Josephus, Justinus martyr, Athenagoras, Tertullia. et M. Eusebius, qui illos dixit habere semen quoddam prolificum, quod fugiat sensus nostros. 2a est multo mirabilior, non solum proprio semine generare homines vel angelum, sed habere etiam suam inter se multiplicationem. Ita Grego. Nicenus in lib. de Creat. hom. cap. 18. 3a sententia est posse ex mulieribus generare, sed non proprio semine. Just. apoc. 2. ὅθεν δηλαδὴ διὰ τῶν ἄλλων πεφηνότων ηκαυς λέγειν ὅτι διὰ παρθένου γεγεννῆσθαι τὸν νίδια σαυλον ἀνελεῖν τὸν ἐργον οὐρανοῦ τὸν πρὸς τα λεκτικαι προσεβάλλοντο. Clemens 2. lib. recog. Simonem magum ait solitum se ex parte iactare, cum adhuc esset virgo natum, et Melchinum ex nobili foemina ex incubo natum scribunt Vincent. lib. 21. et ca. 30. et Hector Boetius qui et narrat lib. 8. Histo. Scotica. In Marrea regione puellam ex daemone concepisse. Vincent. lib. 3. ca. 26. commemorat quendam Scotinum, ex daemone succubo qui sibi natanti forma muliebri apparebat suscepisse filium, Tale aliquid narrat et Jacobus rufus de Magdalena quadam Constantina, in qua sententia est D. Thomas, et post eum plerique Theolog. 1. p. q. 51. et 2. sent. dist. 8. et q. eiusdem pot. q. 6. et 8. Qui hoc addunt non esse ita natum hominis daemonis sed viri filium appellandum, quod non proprio semine quod nullum habet sed viri semine gignat collecto aut conservato in calore naturali, aut ex insomniis aut ex balneis aut et cum ante succubus, quidam ut Agricola fermenti fuit est, quod non suo semine genuerit ut est apud D. August. lib. 3

de

de Trinit. cap. 8. et 9. Item Albertus et Alexander 1. p. q. 28. m. 2. ar. 2. et Durandus secundo sententiarum dist. 8. quaest. 2.

Quarta sententia est, ne hoc quidem non posse daemones generare, quod puto esse maxime probabile, primo quod cum perfectissima sit hominis generatio, sit etiam difficillima. 2º quod videam quomodo semen non possit vim atque calorem genitalem nisi in corpore humano. 3º quod quae allata sunt aut ex incertis historiis petita sunt, aut ex aniles fabulis, qualia sunt de Hercule, Simone Mago, Merlino. Quod dicis attinet ad locum Gen. 6. etsi illum graves auctores de angelis intellexerunt, tamen plerique contra censuerunt, et absurdum esse videtur quod cum in Hebraica vox האלהים adiunctum habeat Ghadiar, id est, notificativum, quod non propriis sed appellativis tantum nominibus adiungi solet, ut cum dicimus Rex, statim Regem Galliae intelligimus etc. non possit de deo intelligi האלהים-
זה את האלהים בני כי לבד. Quidam ergo interpretati sunt filios dei esse Seth, qui persanctus fuit, filias hominum, filias Cam qui fuit improbus. Ita Chrysost. Theodoretus Procopius, alii nonnulli melius per deum intelligunt iudices et habent illo loco emphasim dicatque Moses filios aetatis hominis adeo fuisse deditos libidini, ut ne iudicium quidem filii quod deberet sibi maxime temperare abstinerent, quin raperent pulcherrimas quasque. Alii etiam per filios deorum intelligunt viros bonos, per filias hominum malas foeminas. Multi per filios dei intelligunt vultque accipi viros magnos ac proceres phrasi hebraica quia montes excelsi dei vocantur, qui sensus nisi valde commentitius videtur, quod postea dicat scriptura natos esse gigantes, Caldaicus interpres vertit filii magnatum, idem potentum, nempe quo quisque potentior est, eo sibi putat plus licere praesertim in re venerea.

Octava quaestio an possint daemones et eorum opera malefici homines impedire usum venereum, quam de re disputant et Iurisconsulti ad titulum de frigidis et maleficiatis, et Theologi qui hoc impedimentum ligamen vocant

sunt.

Sunt aut quatuor opiniones, Prima est eorum qui negant posse, quia
non credunt esse daemones quod supra disputavimus, Secunda est eorum
qui cum fateantur esse daemones negant posse impedire congressum
sed hec est hominum ignorantium penitus experientia, Pratticasi saepe
occidere homines et morbos inferre, quidni possunt et congressum impedire
quamvis etiam rei non exstet exemplum, in sacris libris neque in
antiquis historijs quod sciam, Deinde experientia docet remoto male fi-
cio posse congredi qui antea non poterat. Postremo hoc ipsum decretum
est 33. quaest. 1. ca. si per sortiarios etc. requisisti, Tertia sententia est
posse daemones facere sed non perpetuo. Deinde potest in perpetuum auferre
vim generandi, quod plus est, ergo et multo magis impedire perpetuo
congressum, Quarta sententia est posse et ad tempus et perpetuo impedire,
quae aliorum refutationem satis probat, at quomodo id fit, Certum est non
fieri vi earum rerum quae adhibentur (neque enim aut nodus ligulae
aut sub limine collocatum aliquid, aut aliquid aliud sub lecto, huiusmodi
quidquam efficere tale potest) sed opera daemonum pacto expresso aut tacito
invocatorum, facit aut daemon ut ait Paludanus Euroso Scoto. In 4.
sententia dist. 34. quaest. 2. art. 3. quinque modis, Primo per interpositionem
corporis, 2o per refrigerationem vis generandi. 3o per detentionem mem-
brorum genitalium, si enim movere potest daemon genitalia corpora, dubium
non est quin et possit detinere. 4o per occlusionem spirituum, quorum
opera fit ipse congressus. 5o per speciem menti obiectam, velut ni-
gra, turpissimae foeminae, Ita et Sprengerus qui addit ita sibi
contigisse ut qui habent formosissimas uxores pessime eas oderint
et appetant turpissimas, Atque ego daemonem quidem dubium non est
per phantasias movere posse, hac ratione puto fiere semper solere ligare.
At quatenus potest huiusmodi maleficium matrimonium impedire, Vide
Honorius cap. de frigidis et maleficiatis, triennium expectandum

sitne

sicut in frigidis quo tempore coire non potuerunt, coniugii solutum
esse matrimonium quidem ex iure civili mortuus is de quo in constitutionem f-
acto per triennium nisi rescriptum est. Sive proposita alia quaestio quod si e-
iusmodi compertum fuerit post triennium alterum coniugum coire posse.
Res n. dubia est propter duo decreta, quae in speciem videntur contraria
unum Gregorii Mag. 33. quaest. i. cap. requisisti, alterum Hincmarii Epi
Remensis, (ita n. legendum est non guari aut igvari aut Igniari, ipse
comperi in vetusto exemplari Remis manuscripto) hoc n. statuit, non esse
resumendum matrimonium, illud esse resumendum; sed ita sunt concilianda
sunt ut unum statuat si post triennium compertum fuerit coniuges inter se
coire posse resumendum esse matrimonium quod tunc certum sit sublatum esse maleficium
Si autem coniux non cum coniuge sed cum alia post triennium coierit, non propterea
resumendum esse matrimonium, quod possit quis maleficio impediri a
congressu unius personae et non aliorum.

De Energumenis

Superioribus quaestionibus coniuncta est alia de Energumenis qua omissa
de quibus aliquot capita tractanda sunt. 1o. dari sunt[?]. quod ex scripturae
manifestum est, Matth. 4. 7. 8. 9. 12. 15. 17. Marc. 1. 3. 5. 7. 9. 16. Luc. 4. 7.
9. 11. 13. et Iustinus, Tertullia[nus] alii auctores sunt soliti veteres Christianos
ethnicis probare fidem suam curatione Energumenorum. Si quae n. sit, Ibi fit ubi
de malo spiritu agitasse Saulem, 1. Reg. 16. puto duas esse causas. Alteram
quod sint etiam rariores Energumeni, propter hoc quod non nunquam nata erant secta[?]
Sacerdos Iudaeorum, quae recenset Epiphanius in initio Panarii, haeresium
n. tempore solet multitudo Energumenorum, quae causa est cur tempore
Christi fuerint paene innumerabiles, quod et a Iosepho observatum est. Secundam
quod etsi fuerint fortasse tam multi, tamen minus appareant, quod quodam
modo apparuisse et admisisse, sicut dicimus ubi plures medici sunt ac
advocati plures esse morbos et lites quod magis appareant. Tertio quomodo
debeant discerni, nam quidam ob morbum quidam ob simulationem Energumeni
putantur. Video tribus modis posse discerni, primo saepe si adhibitis naturali-
bus medicamentis non incipiant melius habere, ut fit [illegible]

plenum

Exemplum Fernelius de abditis rerum causis cap. 16. Secundo si adhibeantur
Ecclesiastica remedia sine ullo profectu et judicio, id est argumentum est non esse
Energumenos. Quod si in utroque genere remediorum melius habeant, ita credendum est
esse simulacrum. Tertio si is qui laborat loquatur linguis antea sibi incognitis
dubium non est quin sit Energumenus. Hieronymus in vita Hilarionis: videres
de ore barbari et qui Francam et Latinam tantum noverat, Syra ad purum
verba resonare, ut non stridor, non idioma aliquod palestini deesset
eloquii. 4° cur permittat Deus quosdam à daemone agitari. Quinque causae
ferè dicuntur. 1a est quod aliqui infantes vel à parentibus vel à nutricibus
sagis daemonibus offerebantur. Ita daemon superioribus annis, ex filia cuiusdam
Magi Judaei. 2a est cum culpa aliqua propria. Ita in Saulem irruit spiritus malus.
Ita et puellam nomine Arabiam, quod suam formam cum Veneris forma comparasset, cuius forte conspexerat statuam in balneis, à daemone fuisse
correptam: Narrat Gropat. in lib. de praedict. par. 3. ca. 6. Tertia
est originalis culpa, cuius enim poenae ut sunt morbi paupertas et similia
Ita et vexatio diaboli. Hinc etiam et innocentes obnoxios esse Augustinus
auctor lib. 21. de Civit. ca. 14. et lib. 22. cap. 22. et Beda in vita Cudberti Epi. Ang. cap. 5. ait enim ipsum daemonem interrogatum cur invasisset, respondisse in poenam peccati originalis. 4a ad probandam hominum virtutem praesertim
patientiam; quid enim interest intrinsecus an extrinsecus quis vexetur: 5a est
coniicio ut appareat vis Dei et rerum sacrarum tanquam medicamenti. Ita
puto permisisse Deum vexari Laudunensem illam virginem, ut appareat virtus
Eucharistiae hoc potissimum tempore. Et si Joan. 9. quidam natus manifestaretur, dubium non est quin ea de causa possit quis fieri Energumenus.
Scitum enim vulgo est, eam quod quis non fuerit rite baptizatus, quod
etsi non reperio apud probatos auctores, tamen facile credo; et addo etiam ob
neglectum sacramentum confirmationis, cuius vis praecipua roborare adversus daemones. Idem saepius contingere, atque hanc fortasse causam esse, cur in
Gallia hoc tempore quo paucissimi confirmantur sit tanta vel energumenorum vel maleficiorum copia; adde quod quidam quem curare possem
solo sacramento Confirmationis daemone liberatus est. Quinto

possuntne.

hominis per Magos daemonem hominibus iniici, quod Romae superioribus annis serio cum disputatum esset, conclusum est posse, quod et nisi persuaderes aliquot argumentis. Primo enim si potest Magus daemonem in annulum aut vitrum includere ut visibile est cur non possit et in corpus humanum, in quod credam Deum hoc karius permittere, Secundo lego apud Hieron. in vita Hilarionis accepisse Juvenem quendam daemonem à Mago cui simile est, et supra allatum à Fr. Nolio exemplum. Nam et ibi respondit daemon se à mago immissum in corpus adolescentis:—

De daemonis potestate in res Externas:

Ex sacris literis manifestum est eum satis tantum potentiam in res externas quantam non habebit Dominus noster. Job. 41. Non est in terris potestas quae illi possit comparari. Quare non est ferenda illorum sive malignitas sive ignorantia, qui si quis accuset quod ope daemonis aut prostravit segetem aut fruges infertilis fecerit negant contendendum quod non putant posse daemonem quicquam tale praestare; Nam ille Deo permittente Job omnes facultates profligavit nec prae se tulit id sibi facilius fuisse quam Job corpus vexare. Itaque fuisse sunt multa quae legimus apud prophanos auctores, ut apud Virg. in Pharmaceut. satas alio vidi traducere messes, et lib. 4. Aeneid. deducere montibus ornos, et quod commemorat Plinius lib. 17. cap. 23. de olivetto transgresso viam publicam per incantationes et lib. 18. cap. 6. de quodam qui accusatus quod incantationibus transferret in suum hortum vicinorum hortorum fructus, et quod est in 12 tabulis, qui fruges excantaverit poenas dato. Cuiusmodi non conscripsit D. August. lib. 8. de Civit. c. 19. fortasse non sunt facta, sed tamen qui negat fieri potuisse arte daemonis contradicit sacris scripturis, praeterea legimus liberos motu translatos motu, dubium igitur non est posse et daemones idem efficere cuius potestas est maior vi rerum naturalium:—

An possint Daemones facere miracula:—

Miraculum ab admiratione dictum est, admiramur cum effectum videmus causa ignorata, unde fit ut quod alii miraculum sit, aliis non sit, et quod miraculum est ab una re factum sit ab alia factum non sit ut loqui, Quia igitur hoc possit dari potest, cum sit vel illo, cum in mundum homo, itaque ex naturalis est vel illa, cum Divinis, duplex miraculum est, aliud absolutum, cuius nulla reperiri potest causa naturalis quodque eiusdem est omnibus admirabile, ut creare aliquid ex nihilo, suscitare mortuos solo iussu aegros sanare, atque haec solus Deus facere potest. Psal. 71. Benedictus Dominus Deus

Israel

Israel qui facit mirabilia magna solus. et psal. 76. Quis Deus magnus sicut Deus noster, Tu es Deus qui facis mirabilia solus. q.d. et nullus alius, atque hæc sunt proprie miracula quibus scriptura docet fidem nostram confirmari; at proinde si quod tale facit Dæmon falsum et mendax miraculum vocatur, ut 2. Thess. 2. cuius adventus secundum operationem Sathanæ in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus. Ubi prædicit ante Christum opera dæmonis miracula dicturum, sic fuit et falsa suscitatio mortui et volatus Simonis apud Aegesippum lib. 3. ca. 2. de Excidio Hierosol. Sed tum ea historia Aegesippi est, ut non potius D. Ambrosii alia sunt miracula quæ fiunt Industria simul et adhibita aliqua re naturali, ut quando Moses cinere sparso excitavit nebulam et Deus verbo videtur excitato Induxit coniunctas; huiusmodi possunt facere dæmones, et aliqua et quædam cum re naturali summa industria aut certe diabolica, ut quæ facta sunt a magis Pharaonis; alia sunt miracula nobis tantum, non reipsa, quia non sunt talia qualia videntur, quæ proprie præstigia dæmonum vocantur; huiusmodi sunt fere quæ dæmones et Magi fiunt talia designe quæ dicuntur quidem miracula sed non sunt quatenus talia sunt qualia videntur quia naturalia certe sunt, sed quia nobis ignota sunt miracula habentur.

De Remediis contra Dæmones an liceat Remedium petere ab iisdem Dæmonibus:-

Etsi theriaca ex vipera facta viperæ morsu curatur, et scorpionis morsus oleo ex scorpione facto, tamen contra dæmonem fas non esse implorare dæmonis opem manifestum est, ex Levit. 9. Deut. 18. 1. Regum 28. et 28. Bene. 2. c. qui sine salvatore salutem vult habere. Deinde etiam omnes in baptismo diabolo et omnibus operationibus eius renunciamus, atque ergo hæc potissimum de causa puto dæmonem inferre maleficium, ut hominem impellat ad suum auxilium implorandum; hoc enim ille maxime ambit, ut pro Deo colatur. Quare hæc summa est ad Deum recurrendum, neque dæmonis implorandam opem, sed potius moriendum esse. Certum disputatum Theologis, an ut non liceat auxilium petere a dæmone, an tamen accepti oblatam magi operam, et quidem Petrus Aureolus 4. sent. dist. 32. 2. quæst. et Angelus in verbo superstitio. n. 13. putant quidem licere: primo quia licet accipere ad usuram, 2° quia licet ab Infidelibus accipere Iuramentum per falsos deos ut est apud August. Ep. 154. ubi Isaac recepit ab Abimelech

Gen. 26.

Genes. 28. et Jacob à Laban. Gen. 31. et hæc similia non solum falsa sunt
sed etiam perniciosa et nullo modo populo proponenda. Est n. permagna differentia
Nam qui dat usuram potest sine usura dare, quomodo mallet accipere qui mutuum
petit, et qui iurat per falsum deum potest per verum iurare, et qui petit auxi-
lium à malefico, scit nisi aliud posse sine opera dæmonis. Verum hic ex-
puto quod multi Theologi sentiunt, licere petere à malefico ut solvat maleficium
verbi gratia ut ligulam solvat, quia non est hoc petere ut maleficium novum fa-
ciat, sed potius ut factum solvat.

De remedijs Ecclesiasticis

Inter Ecclesiastica autem remedia, primum est eorum adversus dæmones. Matth. 7
Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine nonne in nomine tuo prophetavimus, et dæmonia eiecimus. et Marc. 3. dedit illis potestatem curandi infirmitates
et eiiciendi dæmonia. Marc. 9. Vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia qui
non sequitur nos. Marc. 16. signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine
meo dæmonia eiicient. Luc. 10. Domine et dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Quod
si bono dæmonia eiiciuntur, multo magis et eorum maleficia solvuntur. hoc autem
donum eiiciendi dæmonia, Deus aliquando contulit promiscue bonis et malis, ut
constat ex eorum exemplo qui cum dæmonia eiicerent, tamen non sequebantur
Christum; aliquando ob excellentem aliquam virtutem. Itaque contulit Antonio apud Pal-
ladium in eius vita, et S. Martino Turonensi, apud Severum Sulpitium; quod
erat tum frequens in prisca Ecclesia ut quidam baptizati statim loquebantur
varijs linguis, ita et dæmonia eiicerent, quæ causa erat, ut tum exorcistæ
non ordinarentur ut constat ex Clemente lib. 8. Constitutionum Ecclesiasticarum
cap. 32. exorcista non ordinatur, spontaneæ est hic benevolentiæ hoc certamen
et gratiæ Dei per Iesum superveniente Spiritu sancto. Sed hic non possum non repre-
hendere Vuierum, qui in lib. de præstigijs ex illo textu Clementis colligit
non esse exorcistarum ordinem: Nam est apud Clementem aliud locus ubi et enu-
merat inter ordines ex quo manifestum est eo tempore fuisse duo genera exor-
cistarum, unum eorum qui dono, alterum eorum qui officio sive ordine essent exor-
cistæ, et Cipriani tempore qui vixit circiter bicentum annos post Christum
ex eo constat, lib 4. cap. 7. et ex epistola Cornelij Romani apud Eusebium

lib.

Lib. 6. Hist. ca. 33. et ex 4. Concilio Carthaginensi, can. 4. Secundum ergo
recensendum ecclesiasticum, est ordo ipse exorcistarum ecclesiasticorum, quod officium fuit
et apud Judaeos act. 19. τῶν περιερχομένων ἐξορκιστῶν ἰουδαίων.
Inter Christianos autem fuisse ecclesiasticum ordinem constat, ex 4. Concil. Carth.
can. 7. Exorcista cum ordinatur accipit de manu Episcopi libellum in quo scripti
sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo accipe et commenda memoriae, et habeto potestatem
imponendi manum super Energumenum sive baptizatum sive Catechumenum, ex
Concilio Antiocheno. ca. 10. Restant autem nonnulla de ritu exorcismorum memoria
digna, exprimam, Non solum erat in ordinibus ecclesiasticis exorcismus, sed et in
singulis ecclesiis definitus exorcistarum numerus, ut constat ex Anacleti epla
apud Africanos episcopos, et ex Concil. Ancyra. et ex epl. Cornelii Pontif.
apud Euseb. Hist. lib. 6. ca. 33. Deinde adhibebatur exorcismus conceptis verbis uti
constat ex Minutio Felice in Octavio, ex Lactantio lib. 2. ca. 16. ex Cassiano
Collat. 15. ca. 5. et ex 4. Concil. Carthag. cap. 7. Ratio cum aliae orationes
concludantur per Christum dominum etc. hae quae in exorcismis adhibebantur, non concludebantur,
neque etiam nunc concluduntur, nisi per eum qui venturus est, Judi-
care seculum per ignem. Affert Macrologus eam in lib. de sacratis, neque
quod daemones maxime terrebantur mentione Judicii quod colligitur et
ex illis Cypriani verbis in Epla ad Demetrianum flagella sentientes futu-
rum Judicium confitebantur. 4. interrogabantur quo nomine vocarentur, quod ex exemplo
fecit, Mar. et Luc. 8. Quod tibi nomen est? Quod ex Lactantio et colligitur,
Nomina sua (inquit) edunt, In templisque ea adorant. 5. sicut Catechumenis
imponebantur manus singulis diebus quadragesimae, ita et Energumenis, ut constat
ex eodem 4. Conc. Carthag. et de consecr. dist. 4. can. omni die. 6. Exorcistae
nunquam impellebant daemones neque in templo ob venerationem, neque in privatis
aedibus propter metum, uti constat ex Concil. Laodiceno. can. 19. Itaque hinc sodiu
recitatum est, ut cum Catechumeni ducuntur ad baptismum non adhibeantur
exorcismi profestoribus ecclesiae. 7. Ubi adiuratus daemon promiserat se exi-
turum petebatur signum eius exitus, Ita Palladius in vita Possidonii
dedit daemon signum exitus ruina parietis, quod et apud Judaeos usitatum
fuisse constat ex Josepho lib. 8. Antiq. cap. 2. 8. quod potius ad disciplinam quam
ad ceremoniarum pertinebat, omnes energumeni habitabant simul (scribente ex
quibusdam

quibusdam ciuitatibus nostro tempore, quae metu capti sunt, neque ab aliis qua ab ipsis ex-
orcistis tractabantur sicut et bestiae solent a suis bestiariis. Concil. 4. Carthag.
Can. quia; adde quod exorcismi non solum daemonibus expellendis adhibebantur.
sed etiam aliis rebus ut tempestatibus serpentibus, locustis, quod haeretici solent
ridere, quod dicant huiusmodi res non habere vim intelligendi exorcism.
at non eo sensu facimus ut putemus illas intelligere, sed cum sciamus ex sacris
literis huiusmodi saepe solere excitari per daemones, ab his volumus ea non
minus quam ex corporibus humanis expellere, et ut constat ex psal. 57. serpen-
tes incantantur cum tamen non intelligant incantatores, furor inquit illis
secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdae et obturantis aures suas
quae non exaudiet vocem incantantium et venefici incantantis sapienter. De-
nique ipse vidi in Baetica fugientem vim locustarum cum toto triennio ex-
grassata summa et frugum strage et hominum periculo, adhibitis publicis
supplicationibus et exorcismis aduocatam tandem exactam fuisse. Ter-
tium remedium est sola appellatio nominis Christi, quo vix erat quisquam Chris-
tianus qui non expelleret daemones in prisca ecclesia. hoc argumento
Justin. probat diuinitatem Christi in Tryph. et Apol. 1. et Orig. lib. 1.
contra Celsum et Tertul. in lib. de Coron. milit. et ad Scapulam et in Apol.
ca. 37. et lib. de Anima cap. an animae euocantur, et lib. de spectaculis
cap. de mundo. et lib. de Idol. et Cyprian. Epist. ad Demetrium, et lib. de
Idolorum vanitate, et Minutius in Octauio, et Lactant. lib. 2. cap. 16. et lib. 4. c. 27
et lib. 5. cap. 22. et 23. et Athanas. lib. de Inc. Verbi quod ipsum alliciatur in
lib. ostensum. 55. de febre curatione, sed velim illam cautius loquuntur esse
Dixit n. id non esse argumentum sanctitatis, quod est contrarium sacris literis,
ait n. Christus, signa autem eos qui crediderint haec sequentur, in nomine
meo daemonia eiicient. Quartum remedium est signum crucis quo veteres
Christiani daemonia fugabant, Cyprian. in sermone de passione Christi, tam
videret Hebraeus et quicumque de servitute aegyptiaca redemisse patris liber-
tatem auspicat, quod sanguis Christi effusionis quam sanguis agni illius quem
in Aegypto Israel immolauit contrarias abigat potestates. Cuius tanta est hodie
auctoritas et potestas ut non solum Israelitica limina muniat, sed etiam

ab his

absit: qui Israelitici non sumus, solum sacramenti signum repellat dae-
mones. Orig. lib. 3. in Iob reprehendit gentiles quod daemonia maleficiis,
aliis maleficiis tollere solebant. Atque Christianos contra daemonia signo
crucis uti; lib. 4. ca. 24. Cum dux suus immolat, et assistat aliquis
signatam frontem gerens sacra nullo modo litare, nec responsa pot-
consultus reddere valet. Et hac saepe insitiam persequendi mali re-
gibus fuit. Cum enim quidam ministrorum sacrificantibus dominis assistentes
imposito frontibus signo sacro eorum fugarent, ne possent in visceribus
hostiarum futura depingere. Cyril. Hiero. Catheches. 4. circa de agnosc.
Quod si inquit aliquis id occultet tu manifeste signa te in fronte ut daemones
signum regium intuentes procul fugiant. Epiphan. in Panar. haer. 3. narrat
tria exempla fugatorum signo crucis daemonum. Chrisost. homil. 55. in Matth.
monet Christianos ne verecundentur signare se cruce: Nam si eum solummodo
loca in quibus poenas capite damnati persolvunt videamus ingenti horrore
contremiscimus, quid putas passurum daemonem si instrumentum te videat
quo virus eius Christus dissolvit? Athan. in oratione contra idola: post
crucis adventum omnis simulacrorum cultus summotus est, cunctaque daemonum
praestigia hoc signo propelluntur. Et lib. de Incarn. Verbi: signo ait crucis
omnia magica compescuisse veneficia inefficatia fuisse. Et infra: Olim
daemones inani sermone ludibriisque rerum intricabant homines, inficientes
alibi fontibus, alibi fluminis lapidibus aut lignis istis praestigiis fatuos in
stuporem agebant. Nunc vero cum apparuit dei Verbum spectra eiusmodi
et ludibria imaginum cessandum solo n. signo crucis utentes daemones
à se propellit. Greg. Nazianz. orat. 1. contra Julianum scribit, cum Julianus
in spelunca se cruce signavisset daemones diffugisse. Et in orat.
ad Nemesium, Nosque primo inquit, tantas vires eius exhibisse mirandum est
Nam ipse quoque qui Christo nomen dedit, augustum illud nomen vix ple-
rumque pronuntio, cum statim daemon non sine stridore gravissimoque dolore
longissime se proripit. Quod et ipsum saepe usu venit cum crucem
non in tabula quidem sed in ipso tantum aere descripsissem. Grego. Nyss-

sciunt

sermo in vita Gregorii Thaumaturgi, crucis signum vocat eius arma, qu-
ibus solebat fugare daemones. Hiero. in vita Hilarionis: Intellexit daemonum ludibria
et provolutus genibus Christi crucem signavit in fronte, taliq armatus cassside
et lorica fidei circundatus iacens fortius pugnabat. Theodoret. in vita Maced-
onii scribit Asyriam daemonicam signo crucis curatam, et lib. 3. hist. cap. 3. nar-
rat historiam Iuliani, et lib. 5. ca. 20 Marcellum Epm Apamensem daemones
expulisse de delubro signo crucis aquae impresso. August. lib. 2. de symb.
ad Catech. si quando voluerit adversarius diabolus denuo insidiari homini
redempto cum symboli sacramento et crucis vexillo ei debet occurri. et
sermo de temp. 181. Nolite ergo lapidari aut etiam gladio percuti quia non
semper nobiscum lapides aut ferrum possumus ferre quibus defendamur
Allegit vero crucem quae levi motu manus exprimitur, qua et contra inimici
versutias munimur. Quintum remedium est, ut reliquiae sanctorum adhi-
beantur ad fugandos daemones. Abdias lib. 7. affert exemplum de filio regis
Syrtali energumeno qui ad reliquias S. Matth. sollicite patris patefacit, et
lib. 9. scribit alium regis filium daemonibus liberatum. Greg. Nazians. Orat. de S.
Cypria. scribit ad eius sepulchrum fuisse pulsos daemones. Chris. hom. 26.
in 2. Corinth. ait sepulchra martyrum daemones flagellare. Idem in lib. cont.
Gentiles, daemonem qui responsa solebat reddere in idolo Apollinis Del-
phici obmutuisse, postquam Babylae martyris corpus iuxta positum est,
quod et Ruffinus narrat lib. 1. ca. 25. et Socrat. lib. 3. ca. 18. et Evagrius
lib. 1. ca. 16. et Niceph. lib. 10. cap. 8. Ambros. sermo 77. et 91. ait ad
reliquias sancti Gervasii et Protasii solitos fugari daemones. Hieron.
cont. Vigilant. Immundus iste spiritus qui se haec ait scribere, saepe hoc
vilissimo tortus est pulvere. Sozomenus lib. 7. ca. 26. ait Epiphanium fuisse
mortuum quod vivus non ferebat, nam ad eius sepulchrum ejectos fuisse daemo-
nes. Rupertus in vita Heriberti Coloniensis cap. 17. daemoniacos sepulchra
martyrum, cum n. experientia doceret energumenos sepulchris circumductis
curari inde illi opinio consuetudo orta est. Sexto ejiciebantur daemones
symboli recitatione, August. lib. 2. de symbo. ad Catech. Nondum redemptus
ut supra ut noverit adversus daemones symboli uti debere sacramento. Nam
sicut hodie ubi occurrit aliquid terribile, dicimus credo, ita illi symbo-
lum solum recitabant, ut iuxta Paulum scutum fidei opponerent, cum factum

est

esse arbitror, ut initium Evangelii S. Joannis ad collum appendatur. Suar.
in cap. 23. Math. et Chriso. hom. in Math. 23. et Conc. Antioch. et Emma.
à Costo in Comment. rerum in Oriente gestarum, narrat ita fugatum esse
mulieris daemonem. Si qui hoc reprehendunt non rem sed adiunctas superstiti-
ones reprehendunt, ut quod sit rubris literis scriptum, vel in charta perga-
mena virgine etc. Si quid fiat ut profiteantur suam fidem, dubium non
est quin sit laudandum. Septimo oratione et jejunio, ut Tob. 6. et 8. Math.
17. Marc. 9. ubi Christus ait, hoc genus daemoniorum non eiicitur nisi in ora-
tione et jejunio. Exemplum est Pauli Simplicis apud Palladium in
quo loco non probo interpretationem S. Chrisostomi, qui putat agi de omni genere
daemoniorum, sed potius eorum qui censent agi de certo genere, vel eo quod
incitaret ad ingluviem et libidinem, quae cum orationes et inedia max-
ime curantur, voluit Christus monstrare contraria contrariis curanda
q. d. alia aliis modis curari posse, in hoc non nisi oratione et jeiu-
nio curandum esse. Octavo Eucharistia, Exempla sunt apud Cyprianum
serm. 5. de laps. Aug. lib. 22. de civit. cap. 8. Prosper in dimidio
temporis cap. 6. est et Laudunense exemplum nostro tempore celeberrimum
cui nemo bonus potest fidem non habere. Nono aqua sacra. Exemplum est
apud Epiph. haeres. 30. ubi Josephum quendam ait bis eiecisse dae-
monem signo crucis aquae impresso, et apud Theodoret. lib. 5. Eccl. hist.
ca. 21. Marcellum signo crucis in aquam impresso et aqua inspersa fecit
conflagrare idoli templum, quod daemones ne cremaretur impediebant.
Et Joan. Diaconus in vita Gregor. Magni scribit hac ratione monas-
terium quoddam à daemonibus liberatum. Georg. Praesbiter in vita sancti
Theodori, ait eum à daemonibus liberasse domum, quae valde vexabatur,
et Hugo Cluniacensis in vita Hugonis Abbatis Cluniacensis narrat
idem ab eo praestitum, nostro tempore rarius fiunt tam frequenter,
sed nostra culpa qui non habemus satis fidei, cum videamus hoc eodem
nostro tempore, apud Indos ubi est plus fidei, sacra aqua expelli daemones
ut constat ex lib. 2. de Japonicis rebus Epist. 1. Decimo sola praesentia
alicuius viri sancti, ut commemorat de Rustico Cassianus coll. 14. cap.
7. et Beda de Cuthberto in eius vita. cap. 15. et Sozom. lib. 6. ca. 20.

narrat

narrat Daemonem ex Insula Aegypti adventu Macarii eorum effugisse · ex Socrat · lib · 4 · cap · 19 · Item Niceph · lib · 11 · cap · 27 · Undecimo solo verbo ut factum est à Parsimitio, auctore Ruffino lib · 1 · hist · Eccles · ca · 4 · Duodecimo per literas quod Eugendum fecisse in eius vita scribit quidam eius discipulus · Decimo tertio verberibus, ut Palladius narrat in vita Pauli simplicis, et Georg. Presbyter In vita Theodori, atque per remedio possunt aliqui uti iudicio, ubi suspicio est fingi à quopiam sic et Eugendum :—

Finis

M. Sebastianus Hamelius.

a monsieur monsieur le procureur du Roy dendevaux a paris dans la rue de la harpe

Leurs petits en leurs personnes François vincent et marguerite vincent sa femme lesquelles y sont a present tous les deux et a nordy Guillaume Tournautin et a anne Tournoutine leurs pere et leurs Mere

Monsieur elle y vous apprendra comme Iay affecté tous vos commandements et nous avons un plaisir estrange comme prendre de vous et de la